

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Katedra rozvojových studií

Mgr. Bc. Markéta NARDELLIOVÁ

Role regionálních integrací při řešení konfliktů

Diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Lenka Dušková

Olomouc 2015

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Role regionálních integrací při řešení konfliktů vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci, dne 13. května 2015

.....

Markéta Nardelliová

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. Lence Duškové za vedení této diplomové práce.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
Přírodovědecká fakulta
Akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Markéta NARDELLIOVÁ**
Osobní číslo: **R110776**
Studijní program: **N1301 Geografie**
Studijní obor: **Mezinárodní rozvojová studia**
Název tématu: **Role regionálních integrací při řešení konfliktů**
Zadávací katedra: **Katedra rozvojových studií**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem diplomové práce bude zhodnotit přístupy vybraných regionálních integrací v procesu řešení konfliktů. Porovnat jejich komparativní výhody, nevýhody a také úspěchy či neúspěchy již proběhlých misí. Pozornost bude zaměřena rovněž na vzájemné vztahy regionálních integrací, mezinárodních organizací a jednotlivých států.

Rozsah grafických prací: **dle potřeby**
Rozsah pracovní zprávy: **20 - 25 tisíc slov**
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**
Seznam odborné literatury:

WULF, Herbert; DEBIEL, Tobias. Conflict early warning and response mechanisms: tools for enhancing the effectiveness of regional organisations?: A comparative study of the AU, ECOWAS, IGAD, ASEAN/ARF and PIF. London: Crisis States Research Centre. 2009(2), 49. HAFTEL, Yoram Z. Designing for Peace: Variation in Regional Integration Arrangements and Intramural Violent Conflict. In: Conference Papers - American Political Science Association. Chicago, 2004. DOI: apsa_proceeding_28411.pdf. AYDIN, Aysegul. The deterrent effects of economic integration. Journal of Peace Research. 2010, 47(5), 523-533. DOI: 10.1177/0022343310370290. WAISOVÁ, Šárka. Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích. 1. Praha: Portál, 2005, 206 s. ISBN 80-7178-390-0. KHAN, Shaheen Rafi. Regional trade integration and conflict resolution. New York: Routledge, 2009, 262 s. ISBN 9780415476737. HENTZ, James. The Southern African security order: regional economic integration and security among developing states. Review of International Studies. 2009, 35(S1), 189-213. DOI: 10.1017/S0260210509008481.

Vedoucí diplomové práce: **Mgr. Lenka Dušková**
Katedra rozvojových studií

Datum zadání diplomové práce: **2. ledna 2012**
Termín odevzdání diplomové práce: **27. dubna 2013**

L.S.

Prof. RNDr. Juraj Ševčík, Ph.D.
děkan

Doc. RNDr. Pavel Nováček, CSc.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 26. ledna 2012

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá rolí regionálních integrací při řešení konfliktů. Práce charakterizuje vztah Organizace spojených národů, jako garanta mezinárodního míru a stability, k regionálním integracím angažujícím se v procesu řízení a řešení konfliktů. Dále se zaměřuje na tři konkrétní regionální integrace – Africkou unii, Evropskou unii a Sdružení národů jihovýchodní Asie. Věnuje se vzniku a vývoji jejich bezpečnostních a mírových politik a strategií, popisuje soustavu orgánů a institucí do jejichž pravomoci tyto politiky a strategie náleží, charakterizuje jejich vzájemné vztahy a přikládá konkrétní příklady realizovaných operací.

Klíčová slova

Organizace spojených národů, Africká unie, Evropská unie, Sdružení národů jihovýchodní Asie, konflikty, regionální integrace, bezpečnostní politika.

Abstract

This diploma thesis deals with the role of regional integrations in the process of conflict resolution. The thesis characterizes the relation of the United Nations, as a guarantee of international peace and stability, and regional integrations engaged in the process of conflict management and resolution. The thesis is further focused on free specific regional integrations – the African Union, the European Union and the Association of Southeast Asian Nations. Deals with the origin and development of their security and peace policies and strategies, describes its systems of institutions within whose jurisdiction these policies and strategies belong, characterizes its mutual relationships and describes some specific examples of implemented operations.

Keywords

United Nations, African Union, European Union, Association of Southeast Asian Nations, conflicts, regional integrations, security policy.

Seznam použitých zkratek

AU	Africká unie
AEC	ASEAN Economic Community Ekonomické společenství ASEAN
AMISOM	African Union Mission in Somalia Mise Africké unie v Somálsku
AFISMA	African-led International Support Mission to Mali Podpůrná mise Africké unie v Mali
APSC	ASEAN Political-security Community Politicko-bezpečnostní společenství ASEAN
ASEAN	Association of Southeast Asian Nations Sdružení národů jihovýchodní Asie
ASCC	ASEAN Socio-cultural Community Sociálně-kulturní společenství ASEAN
ASF	African Standby Force Africké pohotovostní jednotky
ARF	ASEAN Regional Forum Regionální fórum ASEAN
CEN-SAD	Community of Sahel-Saharan States Společenství sahelsko-saharských států
CEWS	Continental Early Warning System Kontinentální systém včasného varování
COMESA	Common Market for Eastern and Southern Africa Společný trh východní a jižní Afriky
EAC	East African Community Východoafrické společenství
ECCAS	Economic Community of Central African States Ekonomické společenství států střední Afriky
<i>ECOWAS</i>	Economic Community Of West African States Hospodářské společenství západoafrických států
EHS	Evropské hospodářské společenství
ESUO	Evropské společenství uhlí a oceli
EU	Evropská unie

EURATOM	Evropské společenství pro atomovou energii
HND	Hrubý národní důchod
IGAD	Intergovernmental Authority on Development Mezivládní úřad pro rozvoj
KBSE	Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě
NATO	North Atlantic Treaty Organization Smlouva severoatlantické aliance
NWS	Nuclear Weapon States Státy disponující s jadernými zbraněmi
OAJ	Organizace africké jednoty
OBSE	Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě
OSN	Organizace spojených národů
PSC	Peace and Security Council Mírová a bezpečnostní rada
REC	Regional Economic Communities Regionální ekonomické společenství
REI	Regional Economic Integration Regionální ekonomické organizace
SADC	Southern African Development Community Rozvojové společenství jižní Afriky
SBOP	Společná bezpečnostní a obranná politika
SRN	Spolková republika Německo
UMA	Arab Maghreb Union
UNDP	United Nations Development Program Rozvojový program OSN
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Org. Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu
ZEU	Západoevropská unie

Obsah

Úvod	10
Cíle a metody zpracování práce	11
1. Regionální integrace a problematika řešení konfliktů	12
1.1 Charakteristika regionálních integrací	12
1.1.1 Od obchodu k řešení konfliktů	12
1.2 Vztah OSN k regionálním integracím	14
1.2.1 Kapitola VIII Charty OSN	15
2. Přehled konfliktních situací ve vybraných regionech	16
2.1 Evropa	16
2.2 Afrika	18
2.3 Asie	20
3. Evropská Unie	23
3.1 Vývoj Společné bezpečnostní a obranné politiky (SBOP)	24
3.1.1 Společná zahraniční a bezpečnostní politika	24
3.1.2 Evropská bezpečnostní a obranná politika	25
3.1.3 SBOP po Lisabonské smlouvě	26
3.2 Hlavní a podpůrné orgány SBOP	27
3.2.1 Vysoký představitel Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku	27
3.2.2 Politický a bezpečnostní výbor	28
3.2.3 Vojenský výbor EU	28
3.2.4 Vojenský štáb EU	28
3.2.5 Politicko-vojenská skupina	28
3.2.6 Výbor pro civilní aspekty řešení krizí	29
3.2.7 Ředitelství pro řešení a plánování krizí	29
3.2.8 Evropská obranná agentura	29
3.3 Nástroje	30
3.3.1 Bojová uskupení (tzv. Battlegroups)	30
3.3.2 Operace EU	31
3.4 Vztah EU a OSN	34
3.5 Vztah EU a NATO	35
3.6 Vztah EU k ostatním regionálním integracím	36
3.6.1 EU a AU	36

3.6.2 EU a OBSE.....	37
3.6.3 EU a ASEAN.....	38
3.7 Operace Concordia v Bývalé jugoslávské republice Makedonii.....	38
3.7.1 Občanská válka v Makedonii	38
3.7.2 Role EU v konfliktu.....	40
4. Africká unie.....	42
4.1 Právo na intervenci	43
4.2 Africká mírová a bezpečnostní architektura.....	44
4.2.1 Mírová a bezpečnostní rada (PSC)	45
4.2.2 Panel moudrých	46
4.2.3 Kontinentální systém včasného varování (CEWS)	46
4.2.4 Africké pohotovostní jednotky (ASF)	47
4.2.5 Zvláštní fond / Fond míru.....	49
4.3 Spolupráce s regionálními ekonomickými organizacemi (RECs).....	50
4.4 Vztah k OSN.....	51
4.5 Mise Africké unie v Somálsku (AMISOM)	52
4.5.1 Historie konfliktu.....	52
4.5.2 Mise AMISOM.....	54
5. Sdružení národů jihovýchodní Asie.....	57
5.1 Vývoj bezpečnostní iniciativy ASEAN.....	58
5.1.1 Zóna míru, svobody a neutrality.....	58
5.1.2 Smlouva o přátelství a spolupráci v Jihovýchodní Asii	59
5.1.3 Jihovýchodoasijská zóna bez jaderných zbraní	59
5.1.4 Regionální fórum ASEAN (ARF)	61
5.2 Společenství ASEAN	62
5.2.1 Politicko-bezpečnostní společenství.....	63
5.3 Vztah k OSN.....	64
5.4 Překážky fungování bezpečnostní politiky ASEAN	65
5.5 Spor o chrám PreahVihear a přilehlé okolí	66
5.5.1 Popis konfliktu.....	66
5.5.2 Role ASEAN v konfliktu.....	68
Závěr	70
Seznam použité literatury	72

Úvod

V průběhu druhé poloviny 20. století, se tam, kde to umožňovalo politické a hospodářské prostředí, státy začaly sdružovat a vytvářet oblastní organizace a dohody, za účelem navázání nových partnerství. První z těchto integračních procesů byly zaměřeny většinou výhradně na budování vzájemných obchodních vztahů. Pokud se tato partnerství osvědčila v praxi, byla následně prohlubována. Přes fáze zahrnující oblast obchodních preferencí, vytváření zón volného obchodu, celních unií, společných trhů, hospodářských a měnových unii, se některé z nich propracovaly až k úplné integraci. V této fázi, kdy už členské státy svým předchozím jednáním zapříčinily vznik speciální soustavy orgánů a institucí, a přenesly na ně větší či menší soubor pravomocí, došlo k rozšíření agendy i do jiných oblastí života a fungování členských států. Takto mohly začít společně reagovat na ostatní výzvy a problémy ohrožující úspěšné fungování jejich integrací. A největší hrozbu vždy představují konflikty.

Současně se změnou politického uspořádání světa se změnil také ráz a charakter konfliktů. Před druhou světovou válkou byla naprostá většina konfliktů mezinárodních, dnes jsou v převaze konflikty vnitrostátní, v nichž hrají významnou roli především různí nestátní aktéři, jako povstalecká hnutí, národněosvobozenecká hnutí, ozbrojené milice, guerillové skupiny nebo teroristické a extrémistické organizace. Ruku v ruce s globalizací, vzájemnou závislostí a propojeností, snadněji dochází také k přelévání konfliktů do ostatních, zpravidla sousedních států. Uprostřed konfliktu se tak může ocitnout i celý region. Ne vždy je OSN schopna a ochotna na takovéto situace reagovat. Přestože je prevence, řízení a řešení konfliktů, a zajištění míru a bezpečnosti stále její doménou, výrazně se v této oblasti angažují také regionální integrace. V jejich prospěch hraje to, že jsou mnohdy schopny pružněji reagovat, a pokud reagují na napětí či konfliktní situaci například mezi svými členskými státy nebo na vnitřní konflikt některého z nich, jsou jako řešitelé přijímáni jak civilním obyvatelstvem, tak oficiálními vládními složkami lépe. Obchod, politika a bezpečnost jsou od počátku úzce propojeny a regionální integrace se staly významným hybatelem současné mezinárodní i regionální politiky.

Cíle a metody zpracování práce

Cílem této diplomové práce je charakterizovat vztah Organizace spojených národů, jako garanta mezinárodního míru a stability, k regionálním integracím a jejich roli v procesu řízení a řešení konfliktů a jiných krizových situací. Práce se zaměřuje na tři velmi významné regionální integrace – Africkou unii, Evropskou unii a Sdružení států jihovýchodní Asie. Cílem je zmapovat vznik a vývoj jejich bezpečnostních a mírových politik a strategií a nastínit důvody, které vedly k jejich přijetí, dále popsat soustavu orgánů a institutů, do jejichž pravomoci tyto politiky a strategie náleží a poukázat na realizaci konkrétních operací na udržení míru a zhodnotit je.

Práce se skládá z pěti kapitol. První se zabývá Organizací spojených národů, rozboru Charty OSN a dalších dokumentů týkajících se posilování vztahů mezi OSN a regionálními integracemi. Druhá kapitola mapuje konflikty v oblastech, ve kterých vybrané organizace působí, tedy v Evropě, Africe a Asii. Třetí kapitola je věnována Evropské Unii, čtvrtá Africké unii a pátá Sdružení států jihovýchodní Asie.

Při psaní diplomové práce byla použita metoda sběru informací, jejich následná analýza a interpretace. Zdroje informací pocházejí především z oficiálních dokumentů jednotlivých organizací a z jejich webových stránek, dále z odborných článků, novinových článků a některých publikací. K problematice existuje velké množství zahraniční literatury a také dostatečné množství literatury domácí, především dokumentů Evropské unie a některých specializovaných webových stránek.

1. Regionální integrace a problematika řešení konfliktů

Za posledních pár desítek let se regionální integrace staly charakteristickým rysem moderní světové ekonomiky a hybnou silou globalizace. Regionální integrační procesy jsou významným prvkem současné mezinárodní a regionální politiky, a účastí na nich členské státy demonstrují své politické a ekonomické postoje.

1.1 Charakteristika regionálních integrací

Integrace je sdružení dvou a více svrchovaných států, které se rozhodly ve vybrané oblasti vytvářet a uskutečňovat společnou politiku. Za účelem realizace této politiky pak dochází k vytváření společných nadnárodních orgánů a institucí, na které státy přenášejí potřebnou část svých pravomocí. Dle oblastí rozdělujeme integrace na obchodní, politické, bezpečnostní, sociální a kulturní. Zpravidla jsou založené na konsensu jednajících států, načež se označují jako formální. Proces integrace je většinou procesem dynamickým procházejícím postupným vývojem a obecně platí, že čím je integrace rozvinutější, tím více se angažuje také v oblastech mimo původně vytyčený zájem.

Důležitým určujícím znakem integrací je princip, na jehož základě dochází k přijímání závazných rozhodnutí. Teorie rozlišuje tři možnosti – nadstátní neboli supranacionální, kdy rozhodují k tomu pověřené orgány bez nutnosti souhlasu všech členských států; mezivládní, kdy je potřeba jednomyslný souhlas, nebo kombinace obou, přičemž rozhodná je věcná stránka problému.¹ Co se týče četnosti, tak nejvíce je v mezinárodním společenství zastoupeno procento ekonomických/hospodářských integrací.

Po desetiletích akademické diskuse stále neexistuje konsensus o tom, co má být myšleno pod pojmem region. Zpravidla se jedná o území nebo oblast tvořící nějaký uzavřenější celek. Regionální organizace vznikají zejména mezi z hlediska geografického mezi sousedními zeměmi anebo jsou založena na společných politických či ekonomických zájmech.

1.1.1 Od obchodu k řešení konfliktů

Zprvu se státy během procesu zakládání regionálních integrací zaměřily na vzájemné obchodní vztahy, výkonnost ekonomiky a budování nových trhů, ale také na upevňování svých geostrategických a politických zájmů. Více či méně úspěšná partnerství států byla

¹ Význam pojmu a jeho dělení převzato z prezentace Mezinárodní organizace a integrační procesy, která byla odpřednášena v rámci předmětu Politická geografie.

uzavírána napříč všemi kontinenty. Světová obchodní organizace tyto iniciativy označuje jako regionální obchodní dohody. Například na počátku roku 2005 zaznamenala Světová obchodní organizace na 260 různě velkých a významných regionálních obchodních dohod, z toho bylo 170 „funkčních“, 20 čekalo na ratifikaci zakládajících dokumentů a dalších 70 bylo v procesu jednání, přičemž většina z nich měla více než deset signatářů.² K 7. dubnu 2015 se jednalo o 262 mezinárodních funkčních partnerství.³ Toto číslo zahrnuje také dohody uzavřené silnými a významnými regionálními integracemi, mezi něž patří EU, ASEAN, ECOWAS a další.

Rovnice, v níž na jedné straně leží prosperující ekonomika a pevné obchodní vztahy, a na druhé stabilita a mír, je známá už po staletí. Také francouzský myslitel Charles Louis Montesquieu se vyjádřil v tomto duchu, když ve svých spisech uvedl, že mír je přirozeným účinkem obchodu. Existuje několik teorií, které tuto tezi potvrzují. Například, že konflikty, které zasáhnou jeden nebo více států integrace, mají díky vzájemné závislosti a provázanosti negativní účinek také na ostatní členské státy. Regionální integrace by pak mohla představovat významný stabilizační prvek a prostřednictvím regionálních obchodních dohod přispět k řešení sporů a podporovat dialog mezi stranami sporu.⁴

Od poloviny 90. let docházelo k postupnému růstu zájmu regionálních integrací o problematiku míru, bezpečnosti, prevenci konfliktů a jejich řízení a řešení. Tyto organizace si začaly vytvářet a ustavovat své vlastní bezpečnostní politiky, strategie a mechanismy týkající se preventivní diplomacie, zprostředkování mírových jednání, mírových operací, poválečné obnovy nebo třeba kontroly zbrojení a procesu odzbrojení.

Mezi lety 2005 a 2010 koordinovalo Výzkumné centrum pro krize států výzkum týkající se mírotvorné role a vlivu regionálních organizací v rámci svých příslušných zeměpisných oblastí. První výzkumná otázka zjišťovala, zda regionální organizace pozitivně přispívají k předcházení a řešení konfliktů mezi a na území svých členských států, a druhá otázka se ptala na to, které faktory mají vliv na úspěšnost, popřípadě neúspěšnost těchto aktivit. Mezi zkoumanými organizacemi byly mimo jiné i EU, AU a ASEAN.⁵ Výsledek výzkumu nebyl nikterak překvapivý. Zhodnocovatelé došli k závěru, že konkrétní příklady činností jednotlivých organizací se liší případ od případu. Klíčovým

² BROWN, Oli a kol. *Regional Trade Agreements: Promoting conflict or building peace?* 2005, s. 3.

³ WTO. *Regional trade agreements*. 2015.

⁴ BROWN, Oli a kol. *Regional Trade Agreements: Promoting conflict or building peace?* 2005, s. 3.

⁵ LAURIE, Nathan. *The Peacemaking Effectiveness of Regional Organization*. 2010, s. 2.

faktorem určujícím případný úspěch či neúspěch je samotná implementující organizace, její dynamika, proces rozhodování, vnitřní organizace a vztahy mezi členskými státy, nástroje, kapacity, ale také její cíle, kultura a schopnost dosáhnou shody mezi členskými státy.⁶

1.2 Vztah OSN k regionálním integracím

Založením Organizace spojených národů a po druhé světové válce, se mezinárodní společenství rozhodlo udělit roli strážce mezinárodního míru a stability jediné univerzální a globální organizaci. Pouze díky ustanovením v Kapitole VIII Charty OSN, se zde objevil malý prostor pro aktivitu budoucích regionálních integrací, které v tehdejší době téměř neexistovaly. Jejich zakládání v oblastech, jako je například Afrika, na kterou se soustředí většina pozornosti OSN, vedlo k nezbytnému prohlubování vzájemné spolupráce. OSN dnes spolupracuje prakticky se všemi významnými regionálními integracemi. Vyžaduje to zejména společný zájem na zachování mezinárodního míru.

Vývoj spolupráce mezi OSN a regionálními integracemi šel ruku v ruce s vývojem a změnou charakteru konfliktů. Po roce 1990 se zvýšil počet lokálních konfliktů, jejichž stranami se stávali převážně nestátní aktéři, jako jsou povstalecká hnutí a různé ozbrojené frakce. OSN nebyla schopna reagovat na tyto nové konflikty a přizpůsobit jim své rozhodovací postupy a operační nástroje. Ve stejné době začaly regionální organizace samy formovat své vlastní nástroje a přístupy reagující na ohrožení bezpečnosti, přestože jim původně v této oblasti nebyly členskými státy dány žádné pravomoci.⁷ Tyto události stály za vznikem myšlenky OSN sdílet zátěž a výzvy spojené se zachováním míru a stability.

Klíčovými dokumenty reflektujícími vývoj vztahů mezi OSN a regionálními organizacemi jsou například Program pro mír z roku 1992, jeho dodatek z roku 1995 a Brahimova zpráva z roku 2000. Všechny upozorňují na posun v doktríně sdílení odpovědnosti. OSN se rozhodlo je zapojit do činnosti svých orgánů prostřednictvím pravidelných jednání a konzultací.⁸ Nutnost posílení vztahů s regionálními integracemi potvrdil také výstup ze summitu OSN v roce 2005. Velmi významná pak je i zpráva Generálního tajemníka o regionálně-globálním bezpečnostním partnerství z července 2006. První část této zprávy je věnována shrnutí dosavadního vývoje partnerství, další se zabývají novými výzvami a příležitostmi budoucí

⁶ LAURIE, Nathan. *The Peacemaking Effectiveness of Regional Organization*. 2010, s. 3.

⁷ FELICIO, Tania. *The United Nations and Regional Organizations: the need for clarification and cooperation*. 2009, s. 15.

⁸ FELICIO, Tania. *The United Nations and Regional Organizations: the need for clarification and cooperation*. 2009, s. 15.

spolupráce. Generální tajemník zdůrazňuje, že regionální integrace mají pozitivní vliv na dodržování mezinárodních a regionálních norem mezi jejich členskými státy a v některých případech je mohou vynucovat efektivněji než orgány OSN, a také přinášejí nové myšlenky při tvorbě strategií zaměřených na prevenci, řízení a řešení konfliktů. Pro prohloubení budoucí spolupráce například doporučuje určení komparativních výhod jednotlivých integrací, jež by bylo výchozím bodem pro dělbu úkolů a oprávnění, aby bylo možné co nejefektivněji využít jejich silné stránky. Za nezbytnou součást spolupráce považuje také vzájemné sdílení zkušeností a know-how, a zapojení představitelů regionálních integrací do procesu fungování OSN, především do procesu fungování Rady bezpečnosti.⁹

1.2.1 Kapitola VIII Charty OSN

Tato kapitola, týkající se oblastních dohod je složena z pouhých třech článků (52. – mírové ujednání, 53. – vynucení, 54. – informační povinnost), které umožňují regionálním integracím přijímat opatření v oblasti bezpečnosti. Platí pro ně také poslední ustanovení předchozí Kapitoly, tedy článek 51, tedy právo na kolektivní sebeobranu.

První z nich říká, že „žádné ustanovení této Charty nebrání existenci oblastních dohod nebo orgánů pro řešení takových otázek, týkajících se udržení mezinárodního míru a bezpečnosti, které jsou vhodné pro oblastní akci, jestliže takové dohody nebo orgány a jejich činnost lze sloučit s cíli a zásadami Organizace spojených národů“ a nabádá členské státy uzavírající tyto dohody k vynaložení snahy o pokojné vyřešení sporů ještě před jeho předložení Radě bezpečnosti.¹⁰ Další umožňuje radě bezpečnosti využít v případě vhodnosti oblastní dohody pro akce pod svým velením a přisuzuje jí pravomoc udělovat zmocnění k těm donucovacím akcím, kterých se neúčastní. Poslední stanovuje, že Rada bezpečnosti musí být vždy informována o každé činnosti pro udržení mezinárodního míru a bezpečnosti uskutečněné podle těchto dohod nebo jejími oblastními orgány.¹¹

⁹ UN. *A regional-global security partnership: challenges and opportunities*. 2006, s. 16.

¹⁰ OSN. *Charta Organizace spojených národů a Statut mezinárodního soudního dvora*. 1945, Čl. 52.

¹¹ OSN. *Charta Organizace spojených národů a Statut mezinárodního soudního dvora*. 1945, Čl. 53, Čl. 54.

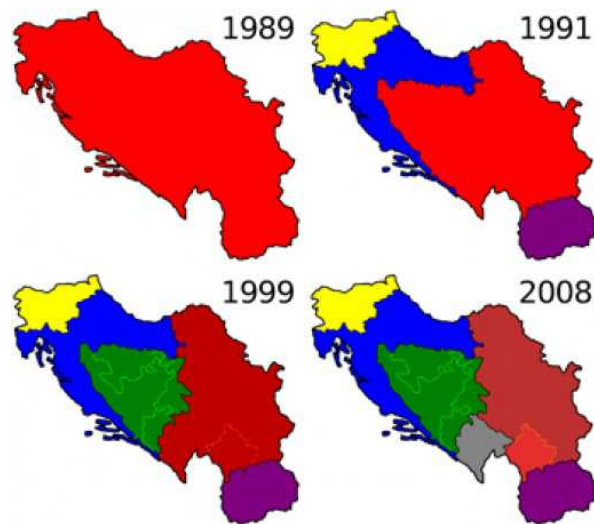
2. Přehled konfliktních situací ve vybraných regionech

Tato diplomová práce se v následujících třech kapitolách zabývá možnostmi řešení konfliktů tří vybraných integrací – Evropské unie, Africké unie a Sdružení států jihovýchodní Asie. Přestože v dnešní době lze velmi snadno překročit hranice států či kontinentů, a rozšířit svou činnost i za hranice území vymezeného členskými státy jednotlivých organizací, jak činí například EU, každá z těchto organizací byla založena primárně za účelem působit ve „své“ oblasti, tedy v Evropě, Africe a jihovýchodní Asii. Jelikož je každá oblast jiná, i konflikty zde probíhající se od ostatních liší a mají svůj nepopiratelný vliv na formování a přístup jednotlivých organizací i zajišťování míru a bezpečnosti.

2.1 Evropa

Evropa během studené války představovala území, na kterém docházelo k největším třenicím mezi západním a východním blokem. Neustálá hrozba konfliktu světových mocností nebyla na žádném kontinentu tak aktuální jako právě v Evropě a upozadila všechny ostatní sklony k vyvolávání lokálnějších konfliktních situací. Naopak 90. léta a rozpad sovětského svazu pak přinesly nové hrozby pramenící zejména ze separatistických tendencí některých národů, které byly dříve potlačovány komunistickými diktaturami.

Prvním ohniskem napětí se stal Balkánský poloostrov. Neshody o uspořádání postkomunistické Jugoslávie vyvrcholily rozpadem tohoto multietnického státu v roce 1991. Společně s postupným vyhlášením nezávislosti jednotlivých států a autonomních republik se přesouvala také válka. Nejhůře se situace vyvíjela v Bosně a Hercegovině. Mír, který byl uzavřen roku 1995, nebyl poslední tečkou v tomto konfliktu, jelikož dva roky poté vypukla občanská válka v Kosovu a poté v Makedonii. V Bosně a Hercegovině i v Kosovu zasahovala NATO. Přestože je v regionu již delší dobu klid, obě naposledy zmíněné země, zejména Kosovo, lze stěží považovat za fungující a prosperující státy. Obě jsou navíc stále pod stálým dohledem OSN.

Obr. č. 1: Rozpad Jugoslávie a vznik nových států.¹²

Další oblastí napětí je Kavkaz, který jsem se pro účely této práce rozhodla zařadit k Evropě, a to z důvodu zařazení kavkazských států do projektu Východního partnerství a obecné angažovanosti Evropské unie v regionu. Zdejší konflikty jsou především dědictvím po Sovětském svazu, jenž nebral ohledy na zájmy jednotlivých etnických skupin a uměle „kreslil“ hranice států, jak se mu to hodilo. Nejvýznamnějšími jsou spor o Náhorní Karabach a jeho přilehlé oblasti mezi Arménií a Ázerbajdžánem a spory mezi Gruzii a jejími autonomními republikami Abcházíí a Jižní Osetií, které v minulosti již několikrát skončily vojenskými zásahy. Naposledy se tak stalo v roce 2008, kdy se na stranu Osetinců postavilo i Rusko.

Obr. č. 2: Konflikt mezi Gruzii a Ruskem v roce 2008.¹³

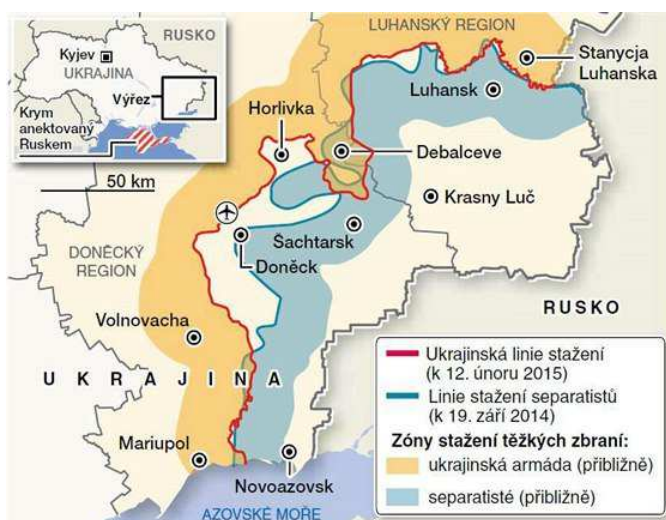
Obr. č. 3: Mapa Náhorního Karabachu.¹⁴

¹² TV Tropes. *Useful Notes: The Yugoslav Wars*. 2014.

¹³ PROCHÁZKOVÁ, Petra. *Ruská invaze na Kavkaz?* 2008.

¹⁴ Azer-Čech, o. s. *Náhorní Karabach: Historie a fakta*. 2015.

Posledním konfliktní zónou je Ukrajina. Poté, co zemi rozdělily názory na její budoucí politické a ekonomické směřování, demonstrace, separatistické tendence a výměna vládních složek, je dnes Ukrajina, především její východní a jižní část, ve válečném stavu. Anexe Krymského poloostrova Ruskem dodala konfliktu mezinárodní přesah mající vliv na celý kontinent. Snahu o řešení konfliktu projevují nejen konkrétní státy, ale především EU a ostatní regionální integrace (Visegrádská čtyřka, OBSE).

Obr. č. 4: Rozdělení sil na východě země.¹⁵

2.2 Afrika

Od konce druhé světové války, kdy se jednotlivé africké země postupně dostávaly z područí koloniální nadvlády, byly tyto nuceny vypořádat se v rámci své nově nabyté nezávislosti s problémy, které byly dříve upozaděny a nevyřešeny, ovšem s postupujícím časem vyplouvaly na povrch a vládní elity je nemohly dále ignorovat. Spory o nerostné suroviny, etnická rozmanitost, hraniční spory nebo „prosté“ pokusy o převzetí moci nesčetněkrát končily válečným konfliktem.

Nyní je Afrika kontinentem, na jehož území během 20. a 21. století proběhlo nebo ještě stále probíhá nejvíce ozbrojených konfliktů. Uváděné množství konfliktů se v literatuře různí. Někde je uvedeno, že řádově se jedná o téměř tři desítky případů, které lze považovat za válečný stav,¹⁶ jiný autor zase udává více než 50 válečných konfliktů v letech 1945 – 2000.¹⁷ Počet méně intenzivních konfliktů je mnohonásobně vyšší. Z hlediska typologie zde

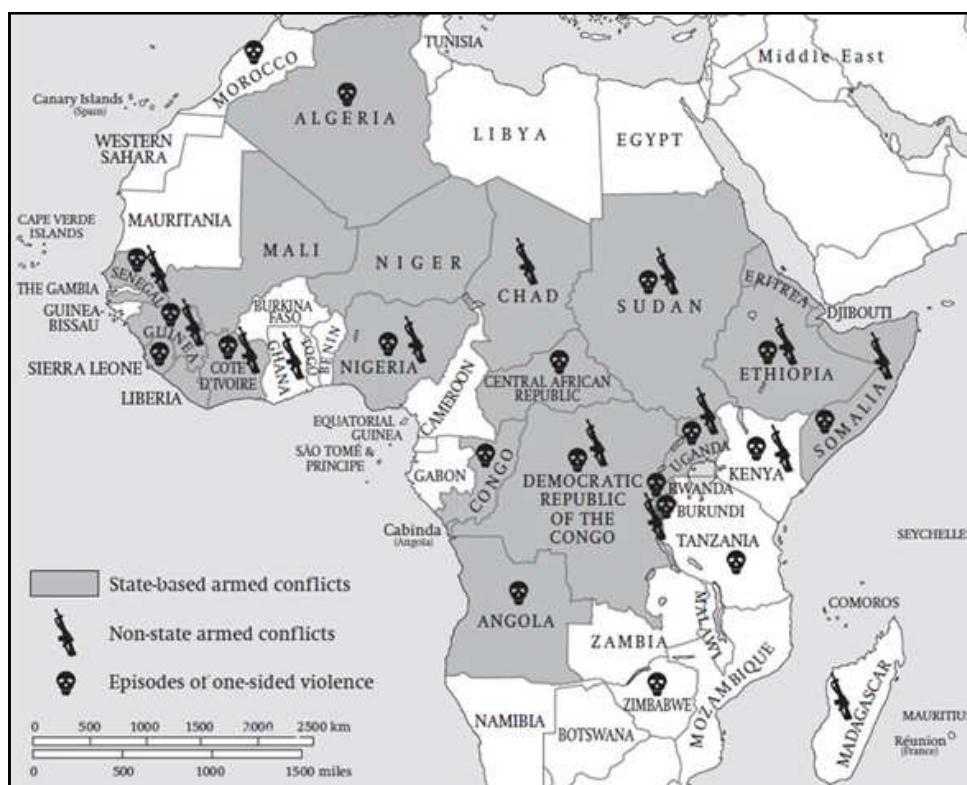
¹⁵ SVĚTNIČKA, Lubomír. *Naše satelity odhalily u Debalceve ruská děla, oznámil Washington*. 2015.

¹⁶ FULNEČKOVÁ, Pavlína. *Úloha Africké unie při řešení konfliktů v subsaharské Africe*. 2012.

¹⁷ POTŮČEK, Jan. *Konflikty Subsaharské Afriky*. 2004.

převažují zejména vnitřní ozbrojené konflikty¹⁸ nad těmi mezinárodními respektive mezistátními. V některých případech by se jistě mohlo jednat i o konflikty zmezinárodně (např. Somálsko)¹⁹.

Většina konfliktů vykazuje velkou míru podobnosti. Obvykle jsou provázeny velkými ztrátami na životech, vysokým počtem uprchlíků a vnitřně přesídlených osob, verbováním a využíváním dětských vojáků, pácháním násilí na slabších, zejména na ženách, a celkovým krutým jednáním příslušníků jak státních, tak opozičních ozbrojených sil.²⁰ Jejich hlavními iniciátory jsou z velké části nestátní aktéři, různé vojenské a polovojenské ozbrojené jednotky, více či méně pravidelné, mnohdy působící také na hranicích, což má za následek postupné zapojování více států do konfliktu. Devízou takových skupin je znalost terénu a nepředvídatelnost jednání.

Obr. č. 5: Konflikty v Africe v letech 2000-2009. Rozlišení na konflikty vnitrostátní, konflikty nestátních aktérů a případy jednostranného použití násilí.²¹

¹⁸ Společný článek 3 Ženevské úmluvy z roku 1949 charakterizuje konflikt jiné povahy než mezinárodní, jako konflikt vzniknuvší na území některé Vysoké smluvní strany a nemající mezinárodní charakter.

¹⁹ Konflikt byl započat jako vnitrostátní, ale působením dalších aktérů se vyvinul v konflikt zmezinárodněly neboli internacionalizovaný, a to zejména zásahem cizích států nebo mezinárodních organizací.

²⁰ FULNEČKOVÁ, Pavlína. *Úloha Africké unie při řešení konfliktů v subsaharské Africe*. 2012.

²¹ LEAHY MADSEN, Elisabeth. *Book Preview: In 'War and Conflict in Africa', GWU Scholar Skeptical That Natural Resources Play a Leading Role*. 2011.

Dle Encyklopedie konfliktů univerzity v Uppsale v roce 2014 probíhaly konflikty většího či menšího významu nebo došlo k případům jednostranného násilí v Demokratické republice Kongo, Středoafričské republice, Keňi, Súdánu, Jižním Súdánu, Etiopii, Somálsku a Mali.²² K uvedenému výčtu můžeme ještě připojit Nigérii, jejíž severní část terorizuje násilnická islamistická skupina Boko Haram, a Libyi, která se ocitla opět ve středu bojů o moc.²³

Přemíra konfliktů má za následek to, že se většina afrických států nachází v začarovaném kruhu. Neschopnost jednotlivých států na tyto situace adekvátně reagovat nekoresponduje s jejich snahou vymanit se z pasti chudoby a nastoupit na cestu rozvoje. V tomto případě je nasnadě předat některé potřebné pravomoci silnější nadnárodní entitě, jež by kladla větší důraz na řešení konfliktních situací. Tuto potřebu si uvědomily rovněž regionální a subregionální organizace působící ve všech částech Afriky a vyjádřily ji přijetím některých mechanismů, s jejichž pomocí by měly být schopny vydávat opatření týkající se prevence a managementu konfliktů, peacekeepingových a peacebuildingových operací, ale také pomohly s obnovou země po skončení konfliktu.

2.3 Asie

Asie je kontinentem, na jehož území se odehrávaly a stále ještě odehrávají konflikty ideologické, kulturní, etnické, náboženské i ideologické. Co se týče konkrétních konfliktních oblastí, nejvíce nestabilním územím je Blízký východ a několik desítek let trvající třenice mezi Izraelem, Palestinskými teritorii a sousedícími arabskými státy. Stejně jako v Africe, i v Asii, zejména v jižní a jihovýchodní, spustila vlnu konfliktů dekolonizace na konci 40. a na začátku 50. let 20. století. Po získání nezávislosti došlo k umělému vytvoření hranic bez respektu k územnímu rozmístění jednotlivých etnik. Typickým konfliktem tohoto typu je spor o Kašmír mezi Indií a Pákistánem. V pozadí nezůstala ani Střední Asie, v jejíchž státech se rozhořely vnitřní konflikty po pádu Sovětského svazu.

Co se týče jihovýchodní Asie, druhá polovina 20. století znamenala boj proti komunismu a diktátorským a represivním režimům. Charakteristickými pro toto období byly zmezinárodnělá válka ve Vietnamu, jež se přelila také do sousedního Laosu, a občanská válka v Kambodži vedoucí ke krutovládě Rudých Khmérů, kterou ukončila v roce 1979 intervence vietnamských a sovětských vojsk. Uprostřed občanské války se ocitl také Východní Timor,

²² UCDP Conflict Encyclopedia. *Uppsala Conflict Data Program*. 2015.

²³ GOLDSTEIN, Joshua S. *Wars in Progress*. 2014.

jehož po získání nezávislosti na Portugalsku obsadila Indonésie. Represe ze strany Indonésie trvaly až do roku 2002, kdy pod dohledem mise OSN vznikl samostatný stát.

K největším zdrojům napětí patří především nevyřešené a táhnoucí se problémy etnických a náboženských menšin na území jednotlivých států, které častokrát stojí za vznikem radikálních hnutí. Čemuž nepřispívá ani nestabilita domácích politických režimů, převraty a puče, a také časté angažování armády a bezpečnostních složek při projevech nesouhlasu místního obyvatelstva. Nábožensky konzervativní a separatistická provincie Aceh získala na Indonésii statut autonomní oblasti, stejně jako muslimské Mindanao na křesťanských Filipínách, které si toto postavení vydobylo povstáním. Etnické napětí eskalovalo také v Barmě během vlády vojenské junty spolu s prodemokratickými demonstracemi.

Poněkud jiného charakteru je pohraniční spor Thajska a Kambodže o historický hinduistický chrám Preah Vihear znamenající pro oba státy nejen dědictví společné historie, ale také budoucí příjmy z turistického ruchu. Území, na němž chrám stojí, bylo v roce 1962 přiřknuto Kambodži, ovšem po jeho zařazení na seznam UNESCO si jej znovu začalo nárokovat Thajsko, z jehož území vede jediná přístupová cesta k chrámu. V roce 2013 bylo území rozhodnutím Mezinárodního soudního dvora v Haagu přiřknuto Kambodži a oba státy vyzvány k vzájemné spolupráci.²⁴

Obr. č. 6: Hranice mezi Kambodžou a Thajskem.²⁵

Předmětem dlouhodobých územních sporů jsou dvě souostroví v Jihočínském moři, Spratlyovy ostrovy a Paracelské ostrovy, které si do různé míry nárokují Čína, Tchaj-wan, Vietnam, Filipíny, Malajsie i Brunej. Vysílají na ně vojenské jednotky, a dokonce budují trvalé vojenské základny. Důvodem jsou velká naleziště ropy a zemního plynu.²⁶

²⁴ Lidovky.cz. *Sporné území chrámu patří Kambodži, rozhodl soud. Thajsko musí pryč.* 2014.

²⁵ FOGARTY, Philippa. *Tranquil temple at centre of a storm.* 2008.

²⁶ VISINGR, Lukáš. *Jihovýchodní Asie: Neklidná mozaika.* 2008.

Obr. č. 7: Nárok Číny v Jihočínském moři.²⁷

Po bojích o zdroje přichází boj o vodu, konkrétně vodu v řece Mekong. Ten je také možné považovat za potenciální budoucí hrozbou jihovýchodní Asie. Povodí Mekongu zahrnuje území Číny, Laosu, Barmy, Thajska, Kambodže a Vietnamu a obývá jej přibližně 71 milionů obyvatel, z nichž většina je na řece existenčně závislá. Vlivem postupující urbanizace, industrializace a intenzifikace zemědělství se kvalita a objem vody výrazně zhoršuje, zejména na dolním toku. Vodohospodářství na Mekongu je svázáno množstvím bilaterálních i multilaterálních smluv, přesto mezi zainteresovanými státy málokdy dojde ke konsenzu a více se řídí svými vlastními zájmy.²⁸

²⁷ ŠTÁSTKA, Tomáš. *Čína vyostřuje pnutí v Jihočínském moři, buduje na sporném ostrově město*. 2012.

²⁸ GRÜNWARD, Richard. *Mekongské křižovatky. Hrozí v Jihovýchodní Asii konflikty o vodu?* 2014.

3. Evropská Unie

Po druhé světové válce stály evropské státy před otázkou jak změnit a obnovit jejich vzájemné vztahy, aby v budoucnu nedošlo k podobným událostem. Ještě před koncem války prohlásil člen Národního výboru pro osvobození Svobodné francouzské vlády, Jean Monnet, v alžírském exilu, že evropské státy jsou příliš malé, aby mohly svým občanům zajistit mír, stabilitu a prosperitu, a měly by se sjednotit ve federaci. Stěžejním pak byl v tomto směru projev sira Winstona Churchilla pronesený v Curychu v roce 1946. Vyzýval k založení Spojených států evropských, organizace, jež by sdružovala státy a proevropsky orientované organizace.²⁹ V květnu roku 1949 byla založena Rada Evropy, jejímž cílem měla být podpora a ochrana základních lidských práv a hospodářského a sociálního pokroku.

O rok později francouzský ministr zahraničí, Robert Schumann, navrhuje vytvoření Společenství uhlí a oceli. V potenciálu ekonomické spolupráce mezi evropskými státy, hlavně mezi Německem a Francií, vidí následnou nemožnost vypuknutí dalšího konfliktu. Určitou symboliku také představovalo ono vybrané průmyslové odvětví. Během války sloužilo především k výrobě zbraní a vojenské techniky, a nyní se mělo stát prostředkem přímé spolupráce.³⁰ Zakládající dokument ESUO byl zástupci šesti států – Spolková republika Německo, Francie, Itálie, Nizozemí, Belgie a Lucemburska – podepsán 18. dubna 1951 s platností na 50 let. Pozitivní výsledky této spolupráce vyústily v založení Evropského hospodářského společenství (EHS) a Evropského společenství pro atomovou energii (EURATOM) v roce 1957. Došlo k významnému rozšíření agendy integrace a později také k postupnému rozšiřování členské základny.

Následující vývoj Evropských společenství ovlivnily ekonomické a politické problémy, se kterými se potýkala. Posilování role jejich institucí, zejména Evropského parlamentu, uvolnění politické situace a budování vztahů se státy východní Evropy, další rozšiřování a prohlubování agendy zapříčinily diskusi o reformě integrace. První změnu přinesl Jednotný evropský akt, následovaly Maastrichtská smlouva, Amsterodamská smlouva a Smlouva z Nice. Právě Maastrichtská smlouva z roku 1992 (účinná od roku 1993), předchozí společenství sjednotila a dala vzniknout Evropské Unii spočívající na třech pilířích – Evropských společenstvích, společné zahraniční a bezpečnostní politice a policejní a justiční spolupráci v trestních věcech.

²⁹ EU. *The history of the European Union*. 2015.

³⁰ EU. *The Schumann Declaration – 9May 1950*. 2015.

Institucionálně je EU tvořena Evropskou radou složenou z nejvyšších představitelů členských států, kteří na pravidelných zasedáních určují směřování politiky Evropské unie a dávají podněty k jejímu rozvoji; Radou EU zastupující členské státy, na jejíž půdě se ministři vlád členských zemí společně usnášejí na konkrétních politických krocích v oblastech působnosti svých resortů; Evropskou komisí podporující obecné zájmy Unie, navrhuující právní akty a dohlížející na uplatňování unijního práva a čerpání rozpočtu; Evropského parlamentu, který zastupuje občany Evropské unie a společně s Radou EU je legislativní institucí, která se podílí na schvalování právních aktů; a Soudního dvora EU.

Nezanedbatelnou roli při formování evropských bezpečnostních a obranných strategií měla Západoevropská Unie (ZEU/WEU), založená 23. října 1954 v Paříži. U jejího vzniku stály země Beneluxu, Francie a Velká Británie, později k nim přistoupily Itálie a Spolková republika Německo. Účelem této organizace mělo být především vytvoření právního rámce pro ukončení okupace SRN a závazek poskytnout si navzájem vojenskou i jinou pomoc v případě ozbrojeného útoku na kterýkoli členský stát.³¹ Ovšem podobnou povinnost měly tyto státy také v rámci OSN a NATO a samotná ZEU stagnovala. Další vývoj zapříčinilo až přijetí Petersbergské deklarace a jejích úkolů definujících operační roli ZEU. Vojenské jednotky členských států mohly být využity při záchranných a humanitárních operacích, peace-keepingových i peace-makingových operacích. Maastrichtská smlouva současně ZEU přiřkla úlohu subjektu zpracovávajícího a provádějícího ta rozhodnutí EU, která mají dopad na její obranu. Konkrétně se ZEU podílela na misi kontrolující dodržování sankcí proti Jugoslávii, zajišťovala správu a dozor nad Mostarem, vyslala mezinárodní policejní útvar do Albánie nebo sledovala bezpečnostní situaci v Kosovu.³²

3.1 Vývoj Společné bezpečnostní a obranné politiky (SBOP)

3.1.1 Společná zahraniční a bezpečnostní politika

Druhý pilíř EU upravuje Hlava V. Maastrichtské smlouvy. Článek J.1 uvádí, že mezi cíle společné zahraniční a bezpečnostní politiky patří ochrana společných hodnot, zájmů a nezávislosti Unie, posilovat bezpečnost Unie i jejích členských států, podporovat mezinárodní spolupráci, upevňovat demokracii a právní stát a dodržovat základní lidská práva, a v neposlední řadě chránit mír a mezinárodní bezpečnost v souladu s Chartou OSN,

³¹ WEU. *History of WEU*. 2015.

³² MATĚJKA, Zdeněk. *Evropská unie a její bezpečnostní politika*. 2005, s. 99-100.

Závěrečným aktem KBSE a Pařížskou chartou pro novou Evropu.³³ Tento poslední bod odkazuje na spolupráci s OSN a OBSE. Členské státy se zavázaly loajálně podporovat politiku EU a zdržet se jednání, které by s ní mohlo být v rozporu nebo mohlo snižovat její účinnost. Důraz je kladen také na vzájemnou informovanost, konzultace, vytváření společných postupů a stanovisek a koordinaci činnosti členských států.³⁴

Hlavní pravomoc byla udělena Radě EU, jež rozhoduje, v rámci obecných pokynů Evropské rady, o přijetí a provedení společné akce. K přijetí rozhodnutí je potřebná kvalifikovaná většina (dle obecných pravidel pro rozhodování tohoto orgánu).³⁵ Smlouva stanovuje, že společná zahraniční a bezpečnostní politika zahrnuje všechny otázky týkající se bezpečnosti EU a předjímá postupné formování společné obranné politiky. V této fázi se, na rozdíl od jiných politik Unie, stále jedná spíše o mezivládní spolupráci, kde i nadále mají při rozhodování svůj hlas členské státy.³⁶

3.1.2 Evropská bezpečnostní a obranná politika

Evropská bezpečnostní a obranná politika je prohloubením společné zahraniční a bezpečnostní politiky. Byla postupně vytvořena dvěma smlouvami. První z nich, Amsterodamská smlouva, která vstoupila v platnost 1. května 1999, posílila akceschopnost Unie zavedením nových nástrojů a efektivnějších rozhodovacích procesů. Posílila integraci i přes zachování individuálních zahraničních politik jednotlivých států.³⁷ S cílem zajistit větší pružnost při rozhodování zavádí smlouva tzv. konstruktivní neúčast, kdy členský stát absencí nebo zdržením se neblokuje přijetí rozhodnutí, pokud například nesouhlasí. Ovšem pokud bude rozhodnutí přijato, nesmí stát vyvíjet jakékoli aktivity, které by s ním byly v rozporu. Dalším pravidlem je tzv. pojistná klauzule umožňující blokovat většinové hlasování kvůli závažnému národnímu zájmu. V takových případech může Rada předložit otázku k posouzení Evropské radě, ale ta musí dojít k jednomyslnému rozhodnutí.³⁸ Na základě Amsterodamské smlouvy byl rovněž zřízen nový orgán, Vysoký představitel pro společnou zahraniční a bezpečnostní politiku, jenž napomáhá Radě při formulaci, přípravě a provádění rozhodnutí a případně vede jejím jménem a na její žádost jednání s třetími stranami.³⁹

³³ EU. *Smlouva o Evropské unii (92/C 191/01)*. 1992, Čl. J.1 odst. 2.

³⁴ EU. *Smlouva o Evropské unii (92/C 191/01)*. 1992, Čl. J.2.

³⁵ EU. *Smlouva o Evropské unii (92/C 191/01)*. 1992, Čl. J.3.

³⁶ MATĚJKA, Zdeněk. *Evropská unie a její bezpečnostní politika*. 2005, s. 91-92.

³⁷ MATĚJKA, Zdeněk. *Evropská unie a její bezpečnostní politika*. 2005, s. 92.

³⁸ EU. *Amsterodamská smlouva (97/C 340/01)*. 1997, Čl. J.13.

³⁹ EU. *Amsterodamská smlouva (97/C 340/01)*. 1997, Čl. J.16.

Druhou smlouvou je Smlouva z Nice, jež vstoupila v platnost v únoru 2003. Pozměňuje článek týkající se formování společné obranné politiky EU a přidává ustanovení, že se takováto činnost „nedotýká zvláštní povahy bezpečnostní a obranné politiky některých členských států a uznává závazky některých členských států uskutečňujících svou společnou obranu v rámci Organizace Severoatlantické smlouvy (NATO), které vyplývají ze Severoatlantické smlouvy a které jsou v souladu se společnou bezpečnostní a obrannou politikou vytvořenou v tomto rámci.“⁴⁰ Členským státům ponechala právo samostatně rozhodovat o tom, zda a kdy budou nasazeny jejich národní ozbrojené síly. EU vyjádřila, že se nebrání prohlubování dvojstranné spolupráce mezi jejími členskými státy a NATO, pokud by takové jednání nebylo v rozporu s jejími zájmy.

Po ratifikaci Smlouvy z Nice byl vytvořen stálý orgán, Politický a bezpečnostní výbor, sestávající ze speciálně jmenovaných velvyslanců, jenž nahradil stávající Politický výbor. Rovněž potvrdila vznik Vojenského výboru jako poradního orgánu složeného z vojenských přidělců u Evropské komise, a Vojenského štábu podřízeného přímo Vysokému představiteli pro společnou zahraniční a bezpečnostní politiku.⁴¹

3.1.3 SBOP po Lisabonské smlouvě

Přestože byla Společná bezpečnostní a obranná politika založena již v roce 1999, začala být takto nazývána až po vstupu Lisabonské smlouvy v platnost.⁴² Jejímu přijetí předcházelo mnoho jednání. Jedním z nich, zabývajícím se přímo problémy a perspektivami bezpečnostní politiky EU, byl Konvent o budoucnosti Evropy, jenž zasedal od února 2002 do července 2003. Zástupci Unie i jednotlivých členských států na něm došli k závěru, že dosavadní bezpečnostní politika byla úspěšná, ale je nutné ji dále zlepšovat a posilovat. Jako její největší slabiny označili nedostatečné kapacity při velení operací, jejich kontrole, vzájemném spojení a při efektivním nasazení vojenských jednotek. Problémem byla také chybějící strategická rozvědka a chybějící dálkové letecké a námořní dopravní prostředky. Diskutovaným návrhem se stalo také možné zrušení pilířové struktury EU, koordinace diplomatických služeb, úprava financování, neefektivita jednomyslného hlasování a přesun problematiky bezpečnosti a obrany z mezivládní spolupráce pod výlučnou pravomoc Unie.⁴³

⁴⁰ EU. *Smlouva z Nice (2001/C 81/01)*. 2002, Čl. 1 odst. 2.

⁴¹ MATĚJKA, Zdeněk. *Evropská unie a její bezpečnostní politika*. 2005, s. 94.

⁴² KOMÍNKOVÁ, Magda, WEISS, Tomáš. *Bezpečnostní a obranná politika*. 2015.

⁴³ MATĚJKA, Zdeněk. *Evropská unie a její bezpečnostní politika*. 2005, s. 122-125.

Primárním cílem Lisabonské smlouvy bylo posílit mezinárodní roli EU udělením právní subjektivity. Došlo také k navrhovanému zrušení pilířové struktury. V rámci SBOP přináší Lisabonská smlouva změnu ve struktuře jejích orgánů. Vznikla Evropská obranná agentura, a Evropská služba pro vnější činnost. Evropskému parlamentu byla přiznána větší kontrolní pravomoc, například v případě povinnosti informovat jej o bezpečnostně-politických aktivitách Unie ze strany podřízených orgánů.⁴⁴ Dále rozšiřuje tzv. Petersbergské úkoly přejaté včleněním politiky ZEU o boj proti terorismu, včetně podpory třetích zemí v boji proti terorismu na jeho území.⁴⁵ Zavádí také Stálou strukturovanou spolupráci mezi těmi členskými státy, které splňují vyšší nároky a zároveň přijaly hlubší závazky na plánování a realizování bezpečnostních aktivit Unie.⁴⁶ Tím byly uspokojeny hlasy členských států majících omezené prostředky na výdaje ohledně těchto aktivit. Významná je rovněž doložka o solidaritě a vzájemné pomoci v případě ozbrojeného napadení, teroristických útoků a přírodních i jiných katastrof na území členského státu.⁴⁷

3.2 Hlavní a podpůrné orgány SBOP

3.2.1 Vysoký představitel Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku

Lisabonská smlouva přinesla sloučení dvou funkcí – Vysokého zmocněnce pro společnou zahraniční a bezpečnostní politiku a komisaře pro vnější vztahy. Hlavním úkolem vysokého představitele je řídit vnější politiku EU, provádět SBOP, přispívat k jejímu formování, zajišťovat provedení přijatých rozhodnutí, zastupovat zájmy Unie v mezinárodních organizacích a na mezinárodních konferencích a vést politický dialog se třetími stranami. Rovněž předsedá Radě pro vnější vztahy sdružující ministry zahraničních věcí členských států.⁴⁸ Do pravomoci vysokého komisaře spadá také Služba pro vnější činnost EU, diplomatická služba podporující aktivity úřadu a spolupracující s diplomatickými složkami jednotlivých států.⁴⁹

⁴⁴ KHOL, Radek. *Lisabonská smlouva a oblast bezpečnostní a obranné politiky - možnost lepší integrace*. 2009.

⁴⁵ EU. *Lisabonská smlouva*. 2008, Čl. 43 odst. 1.

⁴⁶ EU. *Lisabonská smlouva*. 2008, Čl. 42 odst. 6.

⁴⁷ EU. *Lisabonská smlouva*. 2008, Čl. 42 odst. 7, Čl. 222.

⁴⁸ REHRL, Jochen, WEISSERTH, Hans-Bernhard, ed. *Handbook on CSDP – The Common Security and Defence Policy of the European Union*. 2010, s. 38.

⁴⁹ EEAS. *About the European External Action Service*. 2015.

3.2.2 Politický a bezpečnostní výbor

Politický a bezpečnostní výbor je stálým orgánem, pilířem SBOP, složeným z velvyslanců členských států, stálého zástupce Evropské komise a zástupců Vojenského výboru, Generálního tajemníka Rady EU a právního odboru. Jedná se o poradní orgán Rady EU, jehož úkolem je sledovat mezinárodní situaci, poskytovat svá stanoviska a přispívat k definování SBOP. Pokud Rada přijme rozhodnutí, je na bedrech Politického a bezpečnostního výboru, aby dohlédl na jeho realizaci. Dále vykonává politické řízení a strategické vedení operací krizového řízení EU a stanovuje politický rámec rozvoje vojenských schopností. Schází se dvakrát týdně.⁵⁰

3.2.3 Vojenský výbor EU

Je nejvyšším vojenským orgánem a poradním orgánem pro veškeré vojenské záležitosti projednávané Politickým a bezpečnostním výborem. Sestává z náčelníků generálních štábů členských států a ve výjimečných situacích také z ministrů zahraničních věcí.⁵¹

3.2.4 Vojenský štáb EU

Orgán podřízený Vojenskému výboru a Vysokému představiteli. Mezi jeho hlavní činnosti patří monitorování situace a systém včasného varování, strategické plánování a uskutečňování rozhodnutí Vojenského výboru. Koordinuje vojenské nástroje, především vojenské operace a operace vyžadující vojenskou podporu, buduje vojenské kapacity, vytváří strategické plány, komunikační a informační systémy a koncepci rozvoje, školení a vzdělávání.⁵²

3.2.5 Politicko-vojenská skupina

Další poradní orgán výboru, jehož činnost se zaměřuje na politicko-vojenské aspekty SBOP. Přípravuje podklady Radě a Politickému a bezpečnostnímu výboru a dohlíží na výkon jejich rozhodnutí, usnadňuje výměnu informací mezi jednotlivými orgány SBOP a členskými státy a je zodpovědný za spolupráci v rámci partnerství s třetími státy a mezinárodními organizacemi.⁵³

⁵⁰ MO ČR. *Rozhodovací orgány EU v rámci Společné zahraniční a bezpečnostní politiky*. 2010.

⁵¹ EEAS. *European Union Military Committee*. 2015.

⁵² EEAS. *CSDP – Structure, Instruments, Agencies*. 2015.

⁵³ EEAS. *CSDP – Structure, Instruments, Agencies*. 2015.

3.2.6 Výbor pro civilní aspekty řešení krizí

Výbor pro civilní aspekty řešení krizí je obdobně jako předchozí instituce poradním orgánem Politického a bezpečnostního výboru, ovšem jeho činnost se zaměřuje na civilní aspekty krizí. Zajišťuje vytváření nevojenských jednotek k řešení krizí a konfliktů ve čtyřech základních oblastech – policie, právní stát, civilní administrativa a civilní ochrana.⁵⁴

3.2.7 Ředitelství pro řešení a plánování krizí

Vytvořením Ředitelství pro řešení a plánování krizí došlo k propojení civilní a vojenské dimenze strategického plánování operačních aktivit EU. Cílem EU bylo zřídit orgán schopný pružně reagovat na krizové situace různého charakteru a rozvíjet a využívat součinnosti mezi civilními a vojenskými prvky v rámci tzv. komplexního přístupu k řešení krizí.⁵⁵ Ředitelství je součástí Evropské služby pro vnější činnost. Mezi hlavní činnosti ředitelství patří strategické plánování misí a operací, dohled nad jejich výkonem, rozvoj politiky a koncepcí SBOP, spolupráce s ostatními partnery v oblasti krizového řízení (OSN, NATO, AU), rozvoj civilních i vojenských kapacit, jejich školení a vzdělávání.⁵⁶

Samotné krizové řízení je složeno z několika fází. První je identifikování krize, rozhodnutí o potřebě zásahu a návržení jeho koncepce, poté následuje schválení krizového plánu, dále přijetí formálního rozhodnutí a dalších podpůrných dokumentů, implementace a dohled, na závěr pak ukončení akce a její evaluace.⁵⁷

3.2.8 Evropská obranná agentura

Zvláštní a poněkud mimo stojící institucí je Evropská obranná agentura, jež byla zřízena Evropskou radou v roce 2004 za účelem „rozvíjení obranné schopnosti v oblasti řešení krizí, podpory a posilování evropské spolupráce ve vyzbrojování, posilování evropské obranné průmyslové a technologické základny a vytváření konkurenceschopného evropského trhu s vojenským materiálem, jakož i podporu, výzkumu zaměřeného na dosažení prvenství ve strategických technologiích pro budoucí obranné a bezpečnostní schopnosti, a tím i posílení

⁵⁴ MO ČR. *Rozhodovací orgány EU v rámci Společné zahraniční a bezpečnostní politiky*. 2010.

⁵⁵ REHRL, Jochen, WEISSERTH, Hans-Bernhard, ed. *Handbook on CSDP – The Common Security and Defence Policy of the European Union*. 2010, s. 48.

⁵⁶ EEAS. *Crisis Management and Planning Directorate (CMPD)*. 2015.

⁵⁷ REHRL, Jochen, WEISSERTH, Hans-Bernhard, ed. *Handbook on CSDP – The Common Security and Defence Policy of the European Union*. 2010, s. 62.

evropského průmyslového potenciálu v této oblasti“.⁵⁸ Agentura funguje na základě Strategického rámce sestávajícího ze čtyř dokumentů – Plánu rozvoje schopností, Strategie evropského obranného výzkumu a technologií, Strategie evropské spolupráce ve vyzbrojování a Strategie evropské obranné technologické a průmyslové základny.⁵⁹ Tyto dokumenty odpovídají cílům stanoveným Evropskou radou a podporují teorii, že rozvoj obranných schopností členských států Unie je komplexním procesem zahrnujícím mimo plánování a realizace konkrétních aktivit také podporu průmyslu a trhu s obranným zařízením.

3.3 Nástroje

EU má širokou škálu prostředků a instrumentů (politických, diplomatických, ekonomických, finančních, civilních a vojenských) potřebných pro efektivní krizová řešení, což může být výhodou i nevýhodou zároveň, zejména co do rozhodování jejich orgánů, z nichž většina přísluší Radě.

3.3.1 Bojová uskupení (tzv. Battlegroups)

EU chápe nutnost prevence krizí, nezbytnost postkonfliktní obnovy, a v případě potřeby i intervence, za předpokladu selhání politických a diplomatických způsobů zabránění konfliktů. Bojová uskupení představují kapacitně omezené soubory vojenských sil schopných rychle dosáhnout místa konfliktu, vést samostatnou operaci menšího rozsahu nebo zahájit operaci většího rozsahu a udržet se v místě konfliktu nejméně 30 dnů. Většinou jsou založeny na mnohonárodnostním principu. Nasazení schvaluje jednomyslně Rada EU a ty státy, jejichž jednotky mají být vyslány. Mohou být nasazeny v případě oddělení zneprátelených stran použitím síly včetně nastolení míru a zabezpečení zásobovacích linií, operace na předcházení konfliktu včetně preventivního nasazení vojsk, odzbrojovacích operací a prosazení embarga, evakuační operace v nepřátelském prostředí, asistence v humanitárních operacích včetně asistenci při odstraňování následků katastrof a asistence při evakuaci uprchlíků, obsazení míst vstupů v prostoru operace (např. přístavů nebo letišť) a zajištění přísunu hlavních sil při operacích většího rozsahu, to všechno až do vzdálenosti 6 000 km od Bruselu.⁶⁰

Bojová uskupení by mohla představovat flexibilní a efektivní nástroj při řízení krizí, přesto od roku 2007, kdy byly zřízeny, ještě nedošlo k jejich využití. Důvodem byly především

⁵⁸ EU. *Společná akce Rady 2004/551/SZBP ze dne 12. července 2004, o zřízení Evropské obranné agentury*. 2015.

⁵⁹ KOLÍN, Vilém. *Evropské obranná agentura v šesti letech*. 2010.

⁶⁰ MO ČR. *Bojová uskupení Evropské unie a vztah k České republice*. 2009.

rozdílné bezpečnostní zájmy jednotlivých států. Situace by se ale mohla změnit, jelikož v současnosti zaznívají hlasy na jejich podporující jejich nasazení.⁶¹

3.3.2 Operace EU

Od roku 2003 bylo pod hlavičkou SBOP zahájeno více než 30 misí s účastí vojáků, policistů, soudců a úředníků. Operace jsou vedeny za účelem dohledu nad odzbrojováním, humanitární a záchranné mise, poradní a pomocné mise ve vojenské oblasti, mise pro předcházení konfliktů a udržení míru, mise bojových sil nasazované při vzniku krizí a stabilizační operace po ukončení konfliktů. Vedle klasických vojenských misí vysílá EU také operace civilní, jejichž mandát se odvíjí od povahy konkrétní situace, kterou má daná mise pomoci zvládnout, respektive napravit. Jedná se zejména o mise policejní a na podporu právního státu.⁶²

Důležitou otázkou je financování samotných operací. Zde je rozdíl mezi vojenskými a civilními operacemi. Zatímco civilní mise jsou financovány z obecného rozpočtu EU, pro financování vojenských operací byl v roce 2004 založen stálý a samostatný Mechanismus pro správu a financování společných nákladů na operace EU mající vojenský nebo obranný charakter, tzv. ATHENA. Členské státy do tohoto speciálního rozpočtu přispívají dle výše svého HND a samotné výdaje jsou v režii Speciálního výboru. Další financování poskytují jednotlivé členské státy, které se operace účastní.⁶³

Vojenské operace

Přehled probíhajících operací (březen 2015)⁶⁴

<i>Název</i>	<i>Oblast</i>	<i>Časové rozmezí</i>
EUFOR ALTHEA	Bosna a Hercegovina	Od 2004
EU NAVFOR ATALANTA	Somálsko	Od 2008
EUTM	Somálsko	Od 2010
EUTM	Mali	Od 2013

⁶¹ Euroskop.cz. *Evropská unie by měla zlepšit připravenost svých bojových uskupení*. 2015.

⁶² KOMÍNKOVÁ, Magda, WEISS, Tomáš. *Bezpečnostní a obranná politika*. 2015.

⁶³ REHRL, Jochen, WEISSERTH, Hans-Bernhard, ed. *Handbook on CSDP – The Common Security and Defence Policy of the European Union*. 2010, s. 66-67.

⁶⁴ EEAS. *Ongoing missions and operations*. 2015.

EUMAM RCA	Středoafriická republika	Od 2015
-----------	--------------------------	---------

Přehled ukončených operací (březen 2015)⁶⁵

<i>Název</i>	<i>Oblast</i>	<i>Časové rozmezí</i>
CONCORDIA	FYROM (Makedonie)	2003
ARTEMIS	Demokratická republika Kongo	2003
Podpora AMIS II	Súdán	2005-2006
EUFOR	Demokratická republika Kongo	2006
EUFOR	ČAD / Středoafriická republika	2008-2009
EUFOR RCA	Středoafriická republika	2014

Z tohoto výčtu byly první operace CONCORDIA v Makedonii a druhá operace EUFOR ALTHEA v Bosně a Hercegovině uskutečněny ve spolupráci s NATO. Během ostatních operací už podpora NATO buď nebyla tak výrazná nebo nebyla vůbec. Naopak EU začala spolupracovat také více s OSN a AU. První operací, na které se EU podílela spolu s AU byla operace ARTEMIS v Demokratické republice Kongo.

Civilní mise

Přehled probíhajících operací (březen 2015)⁶⁶

<i>Název</i>	<i>Oblast</i>	<i>Časové rozmezí</i>
EUSEC	Demokratická republika Kongo	Od 2005
EUBAM RAFAH	Palestina	Od 2005
EUPOL COPPS	Palestina	Od 2006
EUPOL	Afghánistán	Od 2007

⁶⁵ EEAS. *Completed missions and operations*. 2015.

⁶⁶ EEAS. *Ongoing missions and operations*. 2015.

EUMM	Gruzie	Od 2008
EULEX	Kosovo	Od 2008
EUCAP SAHEL	Niger	Od 2012
EUCAP NESTOR	Džibuti, Somálsko, Tanzánie, Jemen, Seychely	Od 2012
EUBAM	Lybie	Od 2013
EUCAP SAHEL	Mali	Od 2014
EUAM	Ukrajina	Od 2014

Přehled ukončených operací (březen 2015)⁶⁷

<i>Název</i>	<i>Oblast</i>	<i>Časové rozmezí</i>
EUPM	Bosna a Hercegovina	2003-2012
EUPOL PROXIMA	FYROM (Makedonie)	2004-2005
EUJUST THEMIS	Gruzie	2004-2005
EUJUST LEX	Irák	2005-2013
AMM (Monitorovací mise)	Aceh - Indonésie	2005-2006
EUPOL Kinshasa	Demokratická republika Kongo	2005-2007
EUPAT	FYROM (Makedonie)	2006
EUPOL	Demokratická republika Kongo	2007-2014
EU SSR	Guinea - Bissau	2008-2010
EUAVSEC	Jižní Súdán	2012-2012

⁶⁷ EEAS. *Completed missions and operations*. 2015.

3.4 Vztah EU a OSN

Unie silně podporuje myšlenky a cíle OSN a zároveň je největším přispěvatelem do jejího peacekeepingového rozpočtu. Dva členské státy – Francie a Velká Británie – jsou stálými členy Rady bezpečnosti. A přestože se čas od času stane, díky rotujícímu principu obsazování křesel v Radě bezpečnosti, že v ní má EU víc zástupců, ne vždy je jejich vystupování jednotné. Evropské státy rozdělil například názor na postup v během irácké krize v roce 2003.⁶⁸ Ovšem celá unie zastává stejný názor na vojenskou intervenci, jež by měla být uskutečněna, pouze pokud zde není jiná možnost, s prostředky přiměřenými jejímu cíli, a po pečlivém zvážení rozdílů mezi důsledky zásahu a nečinnosti. Unie také aktivně podporuje myšlenku reformy OSN. V roce 2005 komisařka Benita Ferrero-Waldner ve svém projevu na půdě Spojených států kladla důraz na vytvoření Peacebuildingové komise mající za cíl propojit postkonfliktní asistenci s dlouhodobou stabilizací a rozvojem postižené oblasti, společně s podporou principu dobré správy věcí veřejných a podporou demokracie.⁶⁹

Užší spolupráce mezi oběma organizacemi, na základě dohody přijaté roku 2001, probíhá na několika úrovních. Jedná se převážně o pravidelná jednání mezi jejich institucemi, dohody týkající se financí, založení společných pracovních skupin koordinujících a dohlížejících interakci policejních a vojenských operací a misí. Potvrzením a dalším prohloubením vzájemných vztahů byla Společná deklarace EU a OSN o spolupráce na poli krizového managementu roku 2003. Tímto dokumentem, podepsaným Generálním tajemníkem OSN a předsedou Rady EU, EU uznává, že primární odpovědnost za zachování mezinárodního míru a bezpečnosti leží v rukou Rady bezpečnosti, a znovu potvrzuje svůj závazek přispět k cílům OSN. Dochází v ní také k uznání dosavadní spolupráce a aktivního přístupu EU (policejní mise v Bosně a Hercegovině, mise ARTEMIS v Demokratické republice Kongo). Dále je zde obsažen návrh k vytvoření společného poradního mechanismu pro posílení koordinace a kompatibility v oblasti plánování misí, odborné přípravy a školení a komunikace.⁷⁰ V květnu 2011 pak Valné shromáždění OSN udělilo EU nová účastnická práva umožňující jejím zástupcům prezentovat společná a schválená stanoviska EU,

⁶⁸ FRASER, Cameron. *The EU and international organizations: partners in crisis management*. 2005, s. 13.

⁶⁹ FRASER, Cameron. *The EU and international organizations: partners in crisis management*. 2005, s. 13-14.

⁷⁰ EU. *Joint Declaration on UN-EU Co-operation in Crisis Management*. 2015.

předkládat návrhy a rozesílat její sdělení Valnému shromáždění a jeho členům jako oficiální dokumenty.⁷¹

OSN se během posledních deseti a více let podílela na většině operací EU. Za zmínku stojí Demokratická republika Kongo, Mali a Středoafriická republika. Spojujícími prvky jsou podobná agenda zahrnující široké spektrum aktivit odpovídajících na různé druhy krizových situací, zdrženlivost při použití síly a snaha podporovat zasaženou oblast nebo stát a jeho obyvatelstvo i po skončení konfliktu. Samotné vymáhání a udržování míru nadále zůstává v rukou OSN. Co bývá EU vyčítáno, je nedostatečná personální kapacita a její rozmístění, a také to, že si tzv. více vybírá, kam své lidi pošle. Většinou tak činí v souladu s bezpečnostními zájmy některých klíčových států. Na druhou stranu své nedostatky vyvažuje vyšší finančních příspěvků.⁷²

EU sama sebe nevidí jako regionální integraci spadající pod kapitolu VIII Charty OSN, ale spíše se vnímá jako organizace „sui genesis“, svého druhu. Tento postoj pravděpodobně více odpovídá tomu, že EU by ráda fungovala jako jednotná supranacionální organizace.⁷³ Takovou právní subjektivitu jí přiznává také Lisabonská smlouva.

3.5 Vztah EU a NATO

NATO je pro EU zásadním partnerem hlavně díky překrývající se členské základně, jejímu geografickému zařazení a jejím cílům a hodnotám. Stejně tak jako v ostatních případech, i toto partnerství prošlo postupným vývojem. Zpočátku NATO spolupracovala pouze se Západoevropskou unií (ZEU) a po jejím včlenění do EU se tento vztah přenesl i na ni. Prvním klíčovým ujednáním se stala dohoda, uzavřená na schůzce ministrů zahraničních věcí v Berlíně v roce 1996, jež původně umožňovala ZEU, později EU, účast na operacích pod vedením NATO a přístup k jejímu krizovému managementu.⁷⁴

Významným milníkem se stal 16. prosinec 2002 a schválení Evropské bezpečnostní a obranné politiky. Tento dokument zajišťoval EU možnost využití kapacity NATO při plánování vlastních operací. Dohoda uzavřená o rok později, nazvaná Berlin Plus, rozšířila unii benefity ze vzájemné spolupráce o možnost využití kolektivních prostředků NATO nejen během

⁷¹ EEAS. *The EU's relations with the United Nations*. 2015.

⁷² TARDY, Thierry. *Partnering in crisis management: Ten years of EU-UN cooperation*. 2013, s. 1-4.

⁷³ FRASER, Cameron. *The EU and international organizations: partners in crisis management*. 2005, s. 18-19.

⁷⁴ TUČEK, Filip. *NATO*. 2015.

plánování, ale také při velení a průběhu operací. Aliance tímto také podpořila samostatné mise EU. Nedílnou součástí se mimo jiné stala pravidelná setkání na různých úrovních, včetně schůzek ministrů zahraničních věcí, velvyslanců, vojenských představitelů a bezpečnostních a obraných poradců a analytiků. Při obou organizacích byly rovněž zřízeny stále vojenské štáby zajišťující usnadnění spolupráce na operativní úrovni.⁷⁵ Strategická koncepce bezpečnosti a obrany členů NATO, výstup ze summitu NATO uskutečněném v roce 2010 v Lisabonu, označuje EU jako nepostradatelného partnera, uznává ustanovení Lisabonské smlouvy týkající se dalšího směřování její bezpečnostní politiky, a klade si za cíl zlepšit praktickou spolupráci mezi oběma organizacemi, rozšířit záběr politických konzultací, aby zahrnoval všechny aspekty jejich společného zájmu, minimalizovat duplicitu a maximalizovat efektivitu vynaloženého úsilí a prostředků.⁷⁶

Dlouhodobějším cílem je zkvalitnění a rozšíření vojenských kapacit. Nedostatečné financování členskými státy a rostoucí samostatnost bezpečnostní politiky EU zapříčinily obavy o akceschopnost NATO.⁷⁷ Na druhou stranu nepopiratelnou výhodou je pro většinu evropských států členství Spojených států amerických a potenciální příležitost těžit z jejich možností.

3.6 Vztah EU k ostatním regionálním integracím

EU úzce spolupracuje s některými regionálními integracemi mimo i vně evropského prostoru nejen na poli obchodních vztahů nebo rozvojové spolupráce, ale také v oblasti bezpečnosti, míru a řízení konfliktů.

3.6.1 EU a AU

V roce 2003 byla v Demokratické republice Kongo zahájena první mimoevropská vojenská operace EU, která byla nezávislá na NATO. Cílem této operace bylo přispět ke stabilizaci bezpečnostní situace a zajistit humanitární pomoc a ochranu vnitřně přesídleným osobám v uprchlických táborech v oblasti Ituri. Během operace se do ní zapojila také AU a dala tím podnět k dalším jednáním o možnostech rozšíření vzájemné spolupráce. Do té doby byla EU dominantnějším hráčem, jejíž postavení vyplývalo z politiky Africko-karibsko-tichomořského

⁷⁵ NATO. *NATO-EU: a strategic partnership*. 2015.

⁷⁶ NATO. *Strategic Concept for the Defence and Security of the Members of the North Atlantic Treaty Organization*. 2010, s. 28-29.

⁷⁷ TUČEK, Filip. *NATO*. 2015.

partnerství.⁷⁸ Tato spolupráce dala o rok později vzniknout African Peace Facility, nástroji, který měl podporovat mír a bezpečnost na africkém kontinentu prostřednictvím činnosti v oblasti budování kapacit, podpory mírových operací vedených africkými státy a vývoje mechanismu včasné reakce.⁷⁹ Přičemž jádrem by měla být podpora peacekeepingových a peacebuildingových aktivit.

African Peace Facility, financovaný z prostředků Evropského rozvojového fondu, během prvních let své činnosti poskytl zdroje a podporu při zřízení a fungování několika mírovým operacím uskutečněným nejen AU, ale také ostatními regionálními organizacemi. Příkladem můžou být operace AMISOM v Somálsku a AFISMA v Mali. Díky tomuto nástroji jsou společenství afrických států schopna v případě potřeby zasáhnout v rámci svého kontinentu bez přímé podpory cizích států.⁸⁰ Na druhou stranu se ovšem nejedná o ideální model. Už jen samotný fakt, že jeho zdroje pocházejí z EU, povzbuzuje spekulace, jak dalece může být jeho chod nezávislý. Dále to může být efektivní čerpání prostředků a dlouhodobá finanční stabilita ze strany EU.

3.6.2 EU a OBSE

Členská základna obou organizací je, co se týče evropských států, téměř shodná, proto je nezbytná jejich vzájemná spolupráce. OBSE působila a stále působí rovněž v „zájmových“ oblastech EU, ve Střední Asii, na Kavkaze, v Pobaltí a na Balkáně. Dříve docházelo k duplikacím agendy obou organizací, např. při monitorování voleb nebo v případě policejní mise v Kosovu, a spíše než o spolupráci by se mohlo hovořit o soutěžení.⁸¹ Kýžená spolupráce je zakotvena v čl. 10 Lisabonské smlouvy, jenž říká, že EU má „zachovávat mír, předcházet konfliktům a posilovat mezinárodní bezpečnost v souladu s cíli a zásadami Charty Organizace spojených národů, jakož i v souladu se zásadami Helsinského závěrečného aktu a s cíli Pařížské charty.“⁸² A její formální úpravu přinesl soubor procedurálních pravidel vydaných OBSE v roce 2006.⁸³

⁷⁸ TUČEK, Tomáš. *Africká unie*. 2015.

⁷⁹ EU. *The African peace Facility*. 2015.

⁸⁰ AU. *African Peace Facility evaluation 2004-2013, looking ahead 2014-20*. 2013.

⁸¹ FRASER, Cameron. *The EU and international organizations: partners in crisis management*. 2005, s. 19-20.

⁸² EU. *Lisabonská smlouva*. 2007, čl. 10.

⁸³ TUČEK, Filip. *OBSE*. 2015.

Snahou obou organizací je využití své komparativní výhody v prioritní oblasti prevence a řešení konfliktů. Unie přináší do tohoto partnerství větší finanční a kapacitní možnosti, kdežto výhodou OBSE je její nestrannost a poskytnutí platformy k dialogu kupříkladu s Ruskem.⁸⁴ Obě se pak podílejí na mechanismu včasného varování, krizovém managementu a dohledu, kontrole nad pohybem konvenčních a jaderných zbraní a boji s mezinárodním organizovaným zločinem. Samozřejmě i tento vztah je podroben kritice, a to zejména kvůli zvyšujícímu se toku finančních prostředků poskytnutém OBSE a snižující se možnosti kontroly využití všech zdrojů. Na druhé straně pak stojí názor, že EU by měla podporovat vnitřní změny vedoucí k posílení organizace.⁸⁵ Velkou výzvou do budoucna zůstává efektivní věcné a geografické rozdělení pravomocí a agendy obou organizací.

3.6.3 EU a ASEAN

EU a ASEAN jsou tradičními obchodními partnery a teprve nedávno, na setkání ministrů v Bandar Seri Begawanu v roce 2012, se rozhodly svůj vztah posunout na další úroveň. Plán spolupráce na roky 2013 – 2017 počítal s jejím rozšířením mimo jiné v oblasti bezpečnosti a míru. EU je aktivním členem regionálního fóra ASEAN (ARF) a podílí se na jeho rozhodnutích týkajících se regionálních bezpečnostních otázek, námořní bezpečnosti, preventivní diplomacie, obchodu se zbraněmi a zbrojení obecně. EU rovněž zaštiťuje platformu pro výměnu informací a snižování bezpečnostních rizik a svou roli sehrála také během nepokojů v Thajsku a Jihočínském moři.⁸⁶

3.7 Operace Concordia v Bývalé jugoslávské republice Makedonii

V Makedonii byla ustanovena první vojenská mise EU – operace Concordia. Mise nastoupila po ukončené operaci Severoatlantické aliance "Allied Harmony", která skončila 31. března 2003, a převzala působení a mandát vojáků armád NATO.

3.7.1 Občanská válka v Makedonii

Po druhé světové válce se Makedonie stala součástí Jugoslávie pod vedením Josipa Broze Tita. Makedonie byla vždy nejchudší součástí federální Jugoslávie. Země se od získání své nezávislosti více jak deset let snažila uniknout osudu ostatních bývalých jugoslávských republik, jejichž první roky nezávislosti popřípadě proces získání nezávislosti provázely

⁸⁴ TUČEK, Filip. *OBSE*. 2015.

⁸⁵ FRASER, Cameron. *The EU and international organizations: partners in crisis management*. 2005, s. 20-21.

⁸⁶ EEAS. *The European Union and the Association of South East Asian Nations: Towards an Ever Stronger Natural Partnership*. 2014, s. 1-4.

občanské, nejčastěji etnické konflikty. Mezinárodní společenství se snažilo zabránit rozšíření konfliktu do Makedonie z důvodu obavy z rychlého zapojení sousedních států do potenciálního konfliktu. Během konfliktu v sousedním Kosovu se země stala útočištěm uprchlíků, což jen prohloubilo napětí. Makedonie byla dlouho považována za příklad fungujícího systému s aktivní účastí národnostních menšin, a to i navzdory přetrvávajícím etnickým sporům. Albánština byla uznána jako oficiální jazyk, vláda podpořila albánskou univerzitu v Tetově, etnika byla také poměrně dobře zastoupena ve vládě, armádě a policejních složkách. Proto bylo pro mnohé vytvoření a činnost militantního partyzánského hnutí etnických Albánců v západní části země překvapením.⁸⁷

Obr. č. 8: Povstání v Makedonii. Vyznačení konfliktní oblasti.⁸⁸

V březnu 2001 se násilný konflikt mezi povstalci a makedonskými vládními ozbrojenými složkami rozšířil do několika oblastí v okolí města Tetovo. K odpovědnosti za útoky na policejní jednotky se přihlásila skupina, jež sama sebe nazývala Národní osvobozené armáda. Vláda se snažila povstání potlačit, ale zároveň prohlásila, že je otevřená jednáním všech zainteresovaných stran. Nicméně boje pokračovaly a jednání zůstala na mrtvém bodě. Situaci nepomáhalo ani napětí a neshody politických stran tvořících vládnoucí koalici. Albánští radikálové, na které rovněž dosáhl vliv členů Kosovské osvobozené armády, usilovali o autonomii těch oblastí, kde většinu obyvatel tvořilo jejich etnikum. Albánci měli pocit, že jsou v Makedonii obecně bráni pouze jako druhořadí občané.⁸⁹ Národní

⁸⁷ KIM, Julie. *Macedonia: Country Background and Recent Conflict*. 2001, s. 4.

⁸⁸ MILITARY. Wikia. *Insurgency in the Republic of Macedonia*. 2015.

⁸⁹ KIM, Julie. *Macedonia: Country Background and Recent Conflict*. 2001, s. 7.

osvobozenecká armáda požadovala mezinárodní mediaci při řešení konfliktu, určení přesné velikosti albánské menšiny, jelikož výsledky posledního sčítání nebyly jednoznačné, změny v makedonské Ústavě a propuštění albánských politických vězňů. Co se týče politického uspořádání země, tak se přikláněli k federaci.⁹⁰ V srpnu se z Národní osvobozenecké armády odštěpila Albánská národní armáda, které se přihlásila k útoku na makedonský armádní konvoj a zavázala se k boji za větší Albánii. Vláda se začala připravovat na vojenskou ofenzívu s cílem vytlačit albánské povstalce z obsazených měst a vesnic. Prezident země uvedl, že vláda nejdříve musí neutralizovat hrozbu dalších útoků a poté bude vyjednávat s legitimními zástupci albánské menšiny.

Generální tajemník NATO George Robertson na tiskové konferenci ve Skopji v květnu 2001 prohlásil, že Makedonie se nachází na pokraji skutečné krize a na jednání s představiteli státu vyslovil podporu jejich boji proti albánským povstalcům. Bylo rozhodnuto, že NATO poskytne Makedonii vojenskou pomoc, ale až po uzavření příměří. Cílem vyslání tří tisíc vojáků bylo odzbrojit povstalce, odtud také název operace Hlavní sklizeň. Vláda a albánští povstalci podepsali v jihokosovském městě Prizrenu separátně s NATO dohodu o příměří a 9. července začala jednání o míru. 13. srpna 2001 byla v Ohridu podepsána mírová smlouva. V srpnu byla také oficiálně schválena operace NATO, přestože se již na území Makedonie vyskytovaly její jednotky.⁹¹ Operace měla mandát do konce září. Z důvodu přetrvávajících potyček a útoků trvala Makedonie na delší přítomnosti vojenských jednotek zaručujících stabilitu v zemi.⁹² Mandát operace byl několikrát prodloužen a 31. března 2003 přebrala roli NATO EU.

3.7.2 Role EU v konfliktu

Klíčová role pro stabilizaci politických a hospodářských poměrů na Balkáně připadá Evropské unii. EU je největším poskytovatelem finanční a technické pomoci v této oblasti. K hospodářskému oživení regionu přispěla otevřením svého trhu pro více než 80% regionálního dovozu ze zemí jihovýchodní Evropy. V květnu roku 1999 představila Evropská komise ambiciózní program pro stabilizaci a rozvoj celého regionu jihovýchodní Evropy, jehož cílem je vytvoření právních států, stabilních demokratických institucí a volné tržní ekonomiky.⁹³ Možnost stát se členem EU byla zemím jihovýchodní Evropy přislíbena

⁹⁰ KIM, Julie. *Macedonia: Country Background and Recent Conflict*. 2001, s. 8-9.

⁹¹ Natoaktual.cz. *Makedonie*. 2015.

⁹² NATO. *NATO's Role in the Former Yugoslav Republic of Macedonia*. 2004.

⁹³ KIM, Julie. *Macedonia: Country Background and Recent Conflict*. 2001, s. 18.

na summitu EU v portugalské Feiře v červnu 2000. Prvním krokem správným směrem má být rozvoj bilaterálních vztahů jednotlivých zemí vedoucí k větší hospodářské a politické stabilitě v regionu. Evropská unie rovněž přislíbila větší flexibilitu při dojednávání jednotlivých asociačních a stabilizačních dohod.

EU se od počátku angažovala v mírových aktivitách mezi oběma stranami. Vysoký představitel EU Javier Solana se několikrát vypravil na jednání do Skopje, společně s ostatními představiteli EU vyjádřil solidaritu s občany Makedonie a vyzval ke zdrženlivosti, aby mohlo být zabráněno eskalaci konfliktu, a přislíbil pomoc při správě hranic, podporu uprchlíkům, místní správě, a pomoc při budoucí reformě soudnictví, včetně práv menšin. Na základě Rámcové dohody mezi EU a NATO v březnu 2003, byla v Makedonii ustavena v rámci EBOP první vojenská mise Unie, operace Concordia, realizována za použití prostředků a kapacit NATO. Rada ministrů tak rozhodla po předchozí žádosti makedonského prezidenta Borise Trajkovskeho. Mandát mise byl 21. července 2003 prodloužen na žádost makedonské vlády do 15. prosince 2003. Společně hrazené operační výdaje se po prodloužení mandátu vyšplhaly na částku 6,2 milionu EUR.⁹⁴

Mise nastoupila po ukončené operaci NATO, přičemž nedošlo ke změně jejího mandátu a právního rámce. Hlavním úkolem mírových sil bylo spolupracovat s dalšími mezinárodními subjekty a organizacemi působícími v zemi na základě mírové dohody, napomáhat implementaci mírových dohod, zabezpečovat bezpečnost všech příslušníků mezinárodních organizací v zemi, přispívat k obnově důvěry mezi etniky, a zejména monitorovat bezpečnostní situaci v oblastech bývalé krize.⁹⁵ Ve shodě s dohodou Berlin plus využívaly síly EU vojenských plánovacích, komunikačních a velitelských prostředků a kapacit Vrchního velitelství spojeneckých sil v Evropě. Concordia měla svých cílů dosáhnout demonstrativní vojenskou přítomností, podporou pozorovatelů a spoluprací s místními autoritami, tedy post-konfliktní aktivity, protože hlavní úlohu při zabezpečení míru sehrála již NATO. I tak byla tato operace pro Unii velice významným milníkem. Proběhla bez vážnějších problémů a potvrdila schopnost EU zasáhnout v případě krize.

⁹⁴ ZÁVĚŠICKÝ, Jan. *Ambice a schopnosti Evropské unie: Analýza vojenských operací na udržení míru*. 2007, s. 38.

⁹⁵ MO ČR. *Operace Concordia*. 2015.

4. Africká unie

Africká Unie oficiálně vznikla 9. června 2002 na summitu v Durbanu. Založena ale byla už dříve, v roce 1999, na summitu v Sirtě. Tam započala transformace Organizace africké jednoty, vzniknuvší v roce 1963, v Africkou unii. Na zasedání v Lomé v červenci 2000 byl přijat zakládací dokument AU, který vešel v platnost roku 2002. Naneštěstí nebylo jednání předchozí organizace příliš efektivní. Přestože podporovala národně-osvobozenecká hnutí a dekolonizaci Afriky, nebyla příliš úspěšná v dalších oblastech, zejména v boji proti snížení chudoby a pro posílení ekonomiky.⁹⁶ Rovněž jí bylo vytýkáno přílišné soustředění se na státy a opomíjení jejich obyvatel, což vygradovalo absencí zásahu během rwandské genocidy.⁹⁷ Stále častěji se ozývaly hlasy volající po nutnosti změny stávajících poměrů.

Vizí AU se stala „Afrika integrovaná, prosperující a žijící v míru, vedená svými občany a představující dynamickou globální sílu“.⁹⁸ Po té, co se stal Jižní Súdán nezávislým státem, sdružuje 54 států. Jediným nečlenským státem na kontinentu je Maroko, které vystoupilo z OAJ v 1984 na protest proti jejímu rozšíření o Západní Saharu.

Ideály této organizace reflektují současné problémy Afriky. Patří mezi ně sjednocení všech zemí a národů Afriky, podpora jejich svrchovanosti, celistvosti a nezávislosti, snaha o efektivní ekonomickou a politickou integraci a poskytování záštity zájmům společným celému kontinentu i všem jeho obyvatelům. Africká unie chce podporovat mezinárodní spolupráci, mír, stabilitu a bezpečnost, demokratické principy a instituce, spolupráci ve všech oblastech lidské činnosti a zvyšování životní úrovně postavené na principu udržitelného rozvoje. Také chce hrát roli ochránce lidských práv, angažovat se v boji za zlepšení zdravotnické péče a vzdělávacího systému, zasazovat se o rozvoj vědy a techniky, koordinovat a harmonizovat programy stávajících i budoucích hospodářských společenství tak, aby byly v souladu s cíly AU a pomohly k jejich naplnění.⁹⁹

Hlavním orgánem uskupení, který vydává rozhodnutí, je shromáždění vůdců jednotlivých zemí, jež se schází minimálně jednou do roka. Jeho členové si ze svých řad volí předsedu, jehož mandát trvá jeden rok. Členům shromáždění radí výkonná rada ministrů zahraničí. Úkolem desetičlenné komise je realizovat politiku AU a koordinovat její aktivity. Sídlo

⁹⁶ VILJOEN, Frans. *African Union*. 2011.

⁹⁷ FAIX, Martin. Africká únia a africké pohotovostné jednotky – nové perspektivy riešenia konfliktov v Afrike. 2008, s. 142-143.

⁹⁸ AU. *AU in the Nutshell*. 2014.

⁹⁹ AU. *AU in the Nutshell*. 2014.

organizace se nachází v Addis Abebě v Etiopii. Panafrický parlament, který byl zřízen v roce 2004, sídlí v Midrandu v Jihoafrické republice. Právě ten by měl pomoci řešit největší africké problémy, jako chudoba, války a nemoci. Za vzor si bere obdobný orgán EU a každé z členských zemí by v něm mělo připadnout pět křesel.

4.1 Právo na intervenci

OAJ byla založena na zásadě suverenity států a nezasahování do vnitřních záležitostí států. Vzhledem k tomu, že v té době členské státy nechtěly svou čerstvě nabytou nezávislost ohrozit, neobsahovala Charta OAJ žádné ustanovení, která by byla schopna ji omezit, což se týkalo také absence jakéhokoli ustanovení vztahující se k ochraně lidských práv. OAJ pak nebyla schopna reagovat na události v Ugandě, Středoafriické republice nebo Rovnickové Guinei a Rwandě. Ani po přijetí Africké charty lidských práv v roce 1986 nedošlo k výrazné změně. Až během jednání o budoucí podobě nové organizace se v závislosti na událostech předchozích desetiletí do popředí zájmu dostaly otázky týkající se ochrany lidských práv, ochrany demokracie, good governance nebo odsouzení neústavních změn vlád.¹⁰⁰ Ve snaze předejít podobným případům se členské státy AU odklonily od striktního výkladu výše zmíněných principů. Článek 4 Konstitutivního aktu AU řadí mezi své základní zásady zákaz použití síly nebo výhrůžky použití síly vůči členskému státu AU, stejně jako princip nezasahování do vnitřních záležitostí státu jiným státem. Na druhé straně ovšem připouští, že AU má právo intervenovat na území členského státu, a to na základě rozhodnutí Shromáždění a s ohledem na závažné okolnosti, zejména válečné zločiny, genocidu a zločiny proti lidskosti. Také přiznává svým členským státům právo požádat Unii o zásah, jehož cílem je obnova míru a bezpečnosti.¹⁰¹

Zakotvením práva na zásah do vnitřních záležitostí státu a práva členských států požádat Shromáždění AU o takovýto zásah se tato organizace, respektive její Konstitutivní akt, stala jedinečnou v tom, že jako první mezinárodní smlouva upravila možnost využití humanitární intervence. Zakotvila v podstatě právo uskutečnit výhrůžku použití síly nebo samotné přímé použití síly vůči státu, který závažným způsobem porušuje lidská práva svých občanů nebo takovému porušování nebrání, a to bez svolení tohoto státu.¹⁰² Jelikož je tento institut

¹⁰⁰ FAIX, Martin. *Africká únia a africké pohotovostné jednotky – nové perspektivy riešenia konfliktov v Afrike*. 2008, s. 144-145.

¹⁰¹ AU. *Constitutive act of the African Union*. 2000, čl. 4 (f, g, h, j).

¹⁰² HOLZGREFFE, J. L., KEOHANE, Robert O. et al. *Humanitarian Intervention: Ethical, Legal and Political Dilemmas*. 2003, s. 18.

v přímém rozporu se zásadami zákazu použití síly a nevměšování se do vnitřních záležitostí státu, které, jak je uvedeno výše, představitelé členských států AU neopominuli, je více než nutné specifikovat podmínky jeho využití, aby nedocházelo k jeho zneužívání či nadužívání. Taxativní výčet situací, za nichž je možné využít práva na intervenci, je v čl. 4 písm. h) omezen na tři případy – genocidu, válečné zločiny a zločiny proti lidskosti. Protokolem o dodatcích z roku 2003 byl rozšířen o další dva případy – vážné ohrožení zákonného pořádku a obnovení míru a stability v členském státě.¹⁰³

Implementaci a výklad tohoto institutu provází řada otázek. Problematické je již jen jeho označení – právo na intervenci. Část teorie hovoří o tom, že pokud se jedná o právo, jeho uplatnění záleží zcela na vůli členských států, kdežto závažnosti principu ochrany lidských práv by lépe odpovídalo označení povinnost. Rovněž pro zavedení do praxe by bylo toto označení příznivější, jelikož nedává státům na výběr mezi dvěma možnostmi.¹⁰⁴ Problematickým je i samotný pojem intervence. Lze jej chápat v užším smyslu pouze jako použití síly nebo naopak v širším smyslu tak, že je pod tento termín možné zařadit mimo jiné mediaci, negociaci, mírové operace nebo sankce a podobná opatření. Rovněž v případě taxativního výčtu oprávnujícího AU k zásahu jsou na rozdíl od prvních tří možností, které jsou poměrně striktně upraveny v jiných mezinárodních smlouvách a právních rádech jednotlivých států, další dvě varianty ponechány bez specifičtějšího určení. Přestože dle čl. 26 je dána interpretace jednotlivých ustanovení Konstitutivního aktu AU do rukou Afrického soudního dvora, v praxi se jím pravděpodobně bude zabývat Shromáždění členských států společně s Mírovou a bezpečnostní radou, kterým byla přiznána pravomoc v těchto věcech rozhodovat.¹⁰⁵

4.2 Africká mírová a bezpečnostní architektura

Dalším z výstupů durbanského summitu bylo schválení Protokolu o zřízení Mírové a bezpečnostní rady, jenž vstoupil v platnost v prosinci 2003 po ratifikaci potřebnou většinou členských států AU. Protokol položil základy nového bezpečnostního mechanismu, jehož základním kamenem se měla stát Rada míru a bezpečnosti, pomocnými prvky Panel moudrých, Kontinentální systém včasného varování, Africké síly rychlé reakce a Zvláštní fond (Fond míru).

¹⁰³ FAIX, Martin. *Africká únia a africké pohotovostné jednotky – nové perpektivy riešenia konfliktov v Afrike*. 2008, s. 145.

¹⁰⁴ KIOKO, Ben. *The right of intervention under the African Union's Constitutive Act: From non-interference to non-intervention*. 2003, s. 807-825.

¹⁰⁵ FAIX, Martin. *Africká únia a africké pohotovostné jednotky – nové perpektivy riešenia konfliktov v Afrike*. 2008, s. 145-146.

4.2.1 Mírová a bezpečnostní rada (PSC)

Zřízením Mírové a bezpečnostní rady byl nahrazen jiný institut bývalé OAJ, konkrétně Mechanismus prevence, řízení a řešení konfliktů založený Káhirskou deklarací v roce 1993. Rada je složena z patnácti členů. Složení zároveň respektuje pravidlo spravedlivého rozdělení regionů na severní, jižní, východní, západní a střední. Na rozdíl od Rady bezpečnosti OSN jsou všichni členové Mírové a bezpečnostní rady voleni, a to na základě principu rotace. Deset na období dvou let a pět na tři roky a mohou být zvoleni ve dvou po sobě následujících funkčních obdobích.¹⁰⁶ Setkání PSC probíhají alespoň dvakrát do měsíce a neurčí-li jinak, mají se konat za zavřenými dveřmi bez účasti aktérů konfliktu.

Mezi její cíle patří prosazování míru, bezpečnosti a stability, preventivní diplomacie, řízení katastrof a humanitárních akcí, koordinace a harmonizace celokontinentální strategie boje proti terorismu, rozvoj koncepce kolektivní bezpečnosti a obrany, ochrana lidských práv a podpora principu dobré správy věcí veřejných, je také orgánem odpovědným za předcházení, řízení a regulaci konfliktů v Africe, i za následnou pomoc při obnově po skončení konfliktu.¹⁰⁷ Jelikož zakládací dokument AU umožňuje použití síly vůči státu, který porušuje lidská práva, byla pravomoc k zajištění zásahu dána právě Mírové a bezpečnostní radě. Ovšem na samotném rozhodnutí zda intervenovat nebo ne se podílí společně se Shromážděním a v případě eskalace konfliktu mu může PSC doporučit její schválení. Shromáždění přeneslo na PSC řadu ze svých pravomocí, mezi nimi také možnost uvalení sankcí v případě neústavní změny vlády v některém z členských států. Kromě toho disponuje právem odsouhlasit vyslání mise na podporu míru, následně pak PSC rozhoduje téměř o všech záležitostech mise – schvaluje mandáty, stanovuje její sílu nebo dle potřeb mandáty prodlužuje a ukončuje. Podporuje a rozvíjí Partnerství pro mír a bezpečnost mezi unií a OSN a jejími agenturami, stejně jako s ostatními mezinárodními organizacemi.¹⁰⁸ PSC je v otázkách vojenství nápomocen ještě další poradní orgán, Vojenský výbor, který se skládá z vysokých vojenských důstojníků.¹⁰⁹

Stejně jako celá AU, je i Rada zavázána kooperovat v oblasti svých pravomocí, představující jednu s priorit spolupráce, s RECs (Regional Economic Communities, viz dále). Radě

¹⁰⁶ VILJOEN, Frans. *African Union*. 2011.

¹⁰⁷ AU. *Peace and Security Council*. 2014.

¹⁰⁸ AU. *Protocol relating to the establishment of the Peace and Security Council of the African Union*. 2003, čl. 7.

¹⁰⁹ AU. *Policy African Peace and Security Architecture – 2010 Assessment*. 2010, s. 30.

je k zajištění jejích cílů a úkolů nápomocno několik orgánů a institutů. V prvním případě se jedná o kontinentální systém včasného varování, na němž spolupracuje s OSN, dále má k dispozici Panel moudrých, Africké pohotovostní jednotky a mírový fond.

4.2.2 Panel moudrých

Panel moudrých, ustanovený článkem 11 Protokolu o zřízení Mírové a bezpečnostní rady AU, je jejím přímým poradním orgánem, majícím pomáhat mapovat potenciální bezpečnostní hrozby, navrhnout PSC a předsedovi Komise AU nejvhodnější řešení, a pokud uzná za vhodné, může sám přijímat některá opatření podporující činnost PSC. Skládá se z pěti vysoce respektovaných afrických osobností z různých segmentů společnosti a z různých částí kontinentu, kteří se nějak významně zasloužili o zabezpečení míru, bezpečnosti a rozvoje na kontinentě. Vybírání jsou předsedou Komise, po konzultaci s členskými státy jsou jmenováni shromážděním na dobu tří let a mohou být jmenováni dvakrát po sobě.¹¹⁰

Panel se schází alespoň třikrát ročně, aby se poradil o svém pracovním programu a určil regiony nebo země, které je potřeba navštívit a monitorovat, pořádá každoroční workshopy k otázkám týkajících se prevence a řešení konfliktů a vydává tematické zprávy o specifických otázkách souvisejících s mírem a bezpečností, příkladem může být postavení žen a dětí v ozbrojených konfliktech a volebních sporech.

První panel byl jmenován v prosinci 2007. Na období 2014 – 2017 zasedají v panelu za stredoafriickou oblast Albina Faria de Assis Pereira Africano, bývalá ministryně vlády a od září 2014 zvláštní poradce prezidenta Angoly, za oblast východní Afriky Speciosa Wandira Kazibwe, bývalý ministr vlády Ugandy, za sever Lakhdar Brahimi, bývalý alžírský ministr zahraničních věcí a bývalý zvláštní vyslanec Ligy arabských států a OSN pro Sýrii, západní Afrika je reprezentována Luisou Diogo, bývalou premiérkou z Mozambiku a západní pak Edem Kodjo, bývalým premiérem Toga a bývalým generálním tajemníkem OAJ.¹¹¹

4.2.3 Kontinentální systém včasného varování (CEWS)

Kontinentálnímu systému včasného varování, který má sloužit k předvídání konfliktů, je věnován článek 12 Protokolu o zřízení Mírové a bezpečnostní rady. CEWS se skládá z pozorovacího a monitorovacího centra, tzv. situační místnosti, která má sbírat a analyzovat

¹¹⁰ AU. *Protocol relating to the establishment of the Peace and Security Council of the African Union*. 2003, čl. 11.

¹¹¹ AU. *Panel of the Wise*. 2013.

data získaná s přispěním pozorovacích a monitorovacích jednotek jednotlivých regionálních mechanismů. Informace pochází také od agentur OSN, různých mezinárodních organizací, výzkumných center či nevládních neziskových organizací.¹¹² Cílem procesu hodnocení politické, ekonomické a sociální situace státu nebo dané oblasti na základě metody sběru relevantních dat a jejich následné analýzy je zjištění míry rizika potenciálního ohrožení míru v členských státech a včas tyto informace předat PSC, předsedovi Komise AU a dalším rozhodujícím orgánům, aby mohli co nejdříve vytvořit vhodnou strategii dalšího postupu.

Nástroje Kontinentálního systému včasného varování jsou následující. Afrika Media Monitor, což je software usnadňující shromažďování informací z mnoha různých zdrojů v reálném čase v různých jazycích; CEWS Portal, další software, tentokrát sloužící ke sdílení dat a mechanismů EU pro včasné varování REC; informační databáze umožňující rozvoj hodnocení rizik; Africa Reporter, analytický nástroj, který je přizpůsoben ukazatelům CEWS a obsahuje šablony s cílem usnadnit předkládání incidentů a situačních zpráv z unijních misí v terénu a celé řady kontaktních míst AU; Africa Prospekt, nástroj určený k předpovědi rizik náchylnosti a zranitelnosti, s ohledem na strukturální vlivy a omezení; a Live-Mon, nový software, který provádí automatickou geo-lokalizaci, tudíž konkrétní události zobrazuje na mapě.¹¹³

4.2.4 Africké pohotovostní jednotky (ASF)

Jedním z nejdůležitějších institutů aktivit AU v oblasti bezpečnosti a obrany jsou Africké pohotovostní jednotky, také označovány jako Africké síly rychlé reakce, zajišťující jednotlivé operace. Už v roce 1961 tzv. Casablanská skupina vedená prvním ghanským prezidentem Kwame Nkrumahem žádala vznik nadnárodní vojenské instituce s cílem bránit nezávislost, suverenitu a územní integritu nově vzniklých afrických států. O dvacet let později podpořila OAJ vznik ad hoc ozbrojených jednotek určených k zastavení občanské války v Čadu. Špatné plánování, chybějící kontrola a neurčitý mandát byly pouze některé z důvodů, proč tato první operace nebyla úspěšná.¹¹⁴ Idea o vytvoření společných vojenských jednotek se do popředí zájmu dostala, jak jinak, za dalších dvacet let při zakládání AU a formování jejích nových institucí. Klíčovým je ustanovení práva AU na vojenskou intervenci.

¹¹² AU. *Protocol relating to the establishment of the Peace and Security Council of the African Union*. 2003, čl. 12.

¹¹³ AU. *The Continental Early Warning System (CEWS)*. 2013.

¹¹⁴ FAIX, Martin. *Africká unia a africké pohotovostné jednotky – nové perspektivy riešenia konfliktov v Afrike*. 2008, s. 150.

Základním prvkem určujícím vznik, složení a mandát pohotovostních jednotek je Protokol o zřízení Mírové a bezpečnostní rady, konkrétně jeho článek 13. Pohotovostní jednotky jsou multidisciplinární civilní i vojenské subjekty připravené pro možnost rychlého nasazení v souladu s článkem 4 Konstitutivního aktu AU. Jejich mandát zahrnuje pozorovatelské a monitorovací mise; mise podporující mír; intervence v členském státě, z důvodu závažných okolností nebo na žádost členského státu za účelem obnovy míru a bezpečnosti, v souladu s článkem 4 (h) a (j); preventivní nasazení k zabránění sporu nebo eskalaci konfliktu, v případech pokračujících násilných konfliktů šířících se do sousedních oblastí nebo států, a při oživení násilí poté, co strany konfliktu dosáhly mírové dohody; při budování míru, včetně postkonfliktní obnovy a odzbrojení; humanitární pomoc pro zmírnění utrpení civilních obyvatel v konfliktních oblastech a oblastech zasažených přírodní katastrofou.¹¹⁵

Pro vytvoření a vyslání afrických pohotovostních jednotek byly přijaty dva dokumenty, Rámcový plán pro vznik ASF a Plán operacionalizace ASF. Rámcový plán rozlišuje v souladu s možnostmi a zaměřením jednotlivých mandátů šest variant operací, při nichž jsou nasazovány ASF – celounijní, popřípadě regionální vojenské poradenství při politických misích, společná pozorovatelská mise AU (regionů) a OSN, samostatná pozorovatelská mise AU (regionů), unijní nebo regionální operace na udržení míru podle kapitoly VI Charty OSN (preventivního charakteru), nasazení unijních ozbrojených sil do multidimenzionální operace na udržení míru, intervence AU.¹¹⁶ Všechny operace musí mít mandát udělený Shromážděním nebo PSC a při realizaci podléhají přímému velení a kontrole ze strany Komise AU.

Jednotky mají být připraveny v záloze v zemích svého původu, státy samy vyberou konkrétní oddíly, které poskytnou AU k dispozici a ty příležitostně absolvují společný výcvik. Nejedná se pouze o vojenské útvary, ale i o policejní síly a další civilní personál, například experty na oblast lidských práv, programy odzbrojení, poválečnou obnovu, apod. AU založila ASF na jednotkách pěti regionálních brigád (východní, západní, severní, středoafriický a jižní), jejichž vytvořením byly pověřeny subregionální organizace, případně byly za tímto účelem ustanoveny zvláštní regionální mechanismy.¹¹⁷ Podle uvedených scénářů je patrné, že ASF mají být nasazeny výhradně v rámci mírových operací, nikoliv za účelem jiných bezpečnostních otázek, jako například v případě katastrof, boje proti terorismu či pirátství,

¹¹⁵ AU. *Protocol relating to the establishment of the Peace and Security Council of the African Union*. 2003, čl. 13/3.

¹¹⁶ AU. *Policy Framework for the establishment of the African Standby Force and the Military Staff Committee*. 2004, s. 3.

¹¹⁷ AU. *Policy African Peace and Security Architecture – 2010 Assessment*. 2010, s. 37-38.

apod. Na druhou stranu nároky na ně kladené jsou poměrně vysoké, jelikož musí být schopny v krátkém čase zareagovat na rozličné scénáře konfliktů. Ke vzniku ASF mělo dojít ve dvou fázích, první měla být završena k 30. červnu 2005, později ale bylo její dokončení odloženo až na rok 2008. Úkolem AU v průběhu první fáze bylo vytvořit řídicí kapacity, zatímco regiony měly zřídit pohotovostní síly. Na konci druhé etapy, která byla plánovaná do roku 2010, již měla být AU připravená vést komplexní mise, regiony měly plně disponovat ozbrojenými silami k tomu potřebnými.¹¹⁸ První pohotovostní jednotky se již dočkaly svého nasazení během operací v Dárfúru a Somálsku. AU dokázala, že je schopna vystoupit ze stínu neefektivní bezpečnostní a mírové spolupráce OAJ. Přesto je třeba dále vylepšovat slabiny koncepce, jakými jsou například logistika nebo financování.

4.2.5 Zvláštní fond / Fond míru

Zvláštní fond neboli Fond míru má sloužit k financování misí na podporu míru a dalších mírových a bezpečnostních aktivit. Byl zřízen na základě čl. 21 protokolu o zřízení PSC.¹¹⁹ Fond míru se skládá z finančních prostředků řádného rozpočtu Unie, dobrovolných příspěvků členských států a z jiných zdrojů v rámci Africké unie, včetně soukromého sektoru, občanské společnosti a jednotlivců.

V roce 2007 došel audit Africké unie k závěru, že zde existuje důvod k obavám, pokud jde o financování mírových operací v Africe. Rozpočet fondu zůstával malý a nejistý. Z celkového rozpočtu AU bylo pro Fond míru vyčleněno v průměru pouze 6 %, což naprosto neodpovídalo potřebám mírových aktivit na kontinentu. Na základě těchto informací bylo na Summitu AU v Tripolisu v roce 2009 rozhodnuto o postupném zvyšování podílu z rozpočtu na 12 %.¹²⁰ Ve snaze zlepšit efektivitu využívání prostředků fondu došlo k zpřísnění řízení o výdajích. Frekvence, složitost a nepředvídatelnost bezpečnostní situace na celém kontinentu zdůrazňují naléhavou potřebu mít takové mechanismy zajišťující financování mírových aktivit, které jsou přiměřené, snadno přístupné a dobře řízené. Udržitelné zvyšování příjmů je do budoucna jednoznačně jednou z největších výzev pro Africkou unii a její členské státy.

Příspěvky určené na financování mírových a bezpečnostních aktivit nepocházející z Afriky má na starost předseda Komise AU. V současnosti se jedním z nejvýraznějších sponzorů stala

¹¹⁸ FAIX, Martin. *Africká unie a africké pohotovostní jednotky – nové perspektivy řešení konfliktů v Africe*. 2008, s. 152.

¹¹⁹ AU. *Protocol relating to the establishment of the Peace and Security Council of the African Union*. 2003, čl. 21.

¹²⁰ AU. *Policy African Peace and Security Architecture – 2010 Assessment*. 2010, s. 60.

Evropská unie prostřednictvím Afrického mírového projektu (African Peace Facility). Od roku 2004 již přispěla celkově 740 miliónů eur, z toho 600 miliónů na operace na podporu míru (viz kapitola o EU). Čerpat z programu EU může AU, ale i africké regionální integrace, které obdržely k misi svolení AU. Nezanedbatelným zdrojem financování jsou také prostředky OSN. OSN přišla s návrhem na vytvoření světeckého fondu fungujícího v rámci Fondu míru, který by přispěl ke zvýšení předvídatelnosti a udržitelnosti financování mírových operací AU. Rozvoj jejího bezpečnostního systému je sponzorován také některými rozvinutými státy.

4.3 Spolupráce s regionálními ekonomickými organizacemi (RECs)

RECs jsou regionální integrační mechanismy, primárně ekonomická integrační uskupení na subregionální úrovni.¹²¹ V literatuře je používán také termín REI neboli regionální ekonomické integrace.¹²² Do této skupiny se řadí Hospodářské společenství západoafrických států (ECOWAS), Ekonomické společenství států střední Afriky (ECCAS), Unie arabského Maghrebu (UMA), Rozvojové společenství jižní Afriky (SADC), Mezivládní úřad pro rozvoj (IGAD), Společný trh východní a jižní Afriky (COMESA), Společenství sahelsko-saharských států (CEN-SAD) a Východoafrické společenství (EAC). Na rozdíl od Africké unie byly tyto organizace založeny primárně za hospodářským účelem. Ovšem většina z nich rovněž disponuje vlastními bezpečnostními mechanismy, které jim umožňují za určitých podmínek zasahovat do sporů svých členských států. Jelikož se všechny zaměřují na konkrétní oblast, je pravděpodobnější, že budou mnohem lépe obeznámeni s konfliktem zde probíhajícím a budou schopny reagovat efektivněji než celokontinentální AU. Integrace byly také pověřeny sestavením vlastních pohotovostních jednotek.

Z tohoto důvodu je právě jedním z cílů a aktivit AU spolupráce s těmito organizacemi, jež byla potvrzena 3. července 2007 Protokolem o vztazích mezi Africkou unií a REC.¹²³ Účelem tohoto Protokolu je formalizovat, konsolidovat a podporovat vzájemnou spolupráci nejen mezi AU a REC, ale také mezi jednotlivými organizacemi navzájem, ustanovit základní rámec pro tuto spolupráci a především ji posílit prostřednictvím sdílení informací

¹²¹ FULNEČKOVÁ, Pavlína. *Úloha Africké unie při řešení konfliktů v subsaharské Africe*. 2012.

¹²² BAH, Adama, TAPSOBA, Jules-Armand. *Civil Conflict and Regional Integration Outcomes in Africa*. 2010.

¹²³ VILJOEN, Frans. *African Union*. 2011.

a zkušeností, založení mechanismu pro odpověď na regionální a kontinentální výzvy.¹²⁴ Jednou z největších výzev je vždy zabránit duplicitě aktivit.

4.4 Vztah k OSN

AU velmi úzce spolupracuje s OSN, a to nejen během svých společných misí. V podstatě je tato spolupráce nutností, jelikož právě konflikty na africkém kontinentu tvoří podstatnou část bezpečnostní a mírové agendy OSN a duplicita realizovaných aktivit či nesoulad mezi jejich politikami by znamenaly snížení efektivity jejich činností tam, kde je to nejméně žádoucí. Obecně OSN působí jako zastřešovací mezinárodní organizace a její zásady by měly být obecně přijímány všemi členskými státy. V tomto bodě ovšem Charta OSN naráží na překážku, jíž je zakotvení práva na intervenci v zakládajícím dokumentu AU, které je v přímém rozporu s jednou z jejích základních zásad, zákazu použití síly. Přitom všechny členské státy AU jsou zároveň členskými státy OSN a jejich povinností je jednat v souladu s Chartou, která má v případě střetu zájmů aplikační přednost.¹²⁵ Otázkou zůstává, jaká je na základě této kolize legitimita a legalita práva na intervenci dle AU.

V roce 2006 podepsali zástupci obou organizací Deklaraci na podporu spolupráce OSN a AU rámcem pro desetiletý program budování kapacit Africké unie. Cílem bylo vytvoření strategického rámce pro budoucí spolupráci a posílení kapacit jednotlivých institucí nejen AU, ale i ostatních afrických subregionálních organizací, a to zejména v otázkách míru a bezpečnosti. Od roku 2007 probíhají také společná pravidelná každoroční jednání Rady bezpečnosti a PSC za účelem koordinace aktivit obou institucí.¹²⁶

Co se týče výše zmíněného dilematu mezi právem na intervenci a zákazem použití síly, zakládací akt AU jí ukládá primární odpovědnost k zásahu v případech páchaní zločinů proti lidskosti, válečných zločinů a genocidy na území jejích členů. Nikde, ani v protokolu PSC, není výslovně stanoveno, že by takové jednání mělo podléhat rozhodnutí nebo předchozímu schválení Rady bezpečnosti. Zakotvením tohoto práva chtěla být organizace schopná rychle a efektivně jednat a nebýt závislá na mnohdy zdoluhavých jednání Rady bezpečnosti. Na druhou stranu zaznívaly názory, že se jedná o exemplární porušení článku 103 Charty

¹²⁴ AU. *Protocol on relations between the African Union (AU) and Regional Economic Communities (RECs)*. 2007, čl. 3.

¹²⁵ KIOKO, Ben. *The right of intervention under the African Union's Constitutive Act: From non-interference to non-intervention*. 2003, s. 807-825.

¹²⁶ UN. *United Nations – African Union Cooperation*. 2015.

OSN.¹²⁷ Zpočátku se objevovaly náznaky, že AU bude ochotná jednat i bez souhlasu Rady bezpečnosti. Tato pozice se postupně mírnila. V tzv. Ezulwiniho konsensu z roku 2005 týkajícím se postoje AU k navrhované reformě OSN vyjádřila Unie souhlas s tím, že případná intervence by se měla uskutečnit se souhlasem Rady bezpečnosti a v souladu s podmínkami a kritérii navrženými Panelem na vysoké úrovni pro hrozby, výzvy a změnu. Ovšem v situacích, kdy je nutná urgentní akce, by takovýto souhlas mohl být udělen i zpětně. Samotná intervence nesmí být použita jako záminka k podkopání svrchovanosti, nezávislosti a územní celistvosti státu.¹²⁸

Vztahy mezi AU a OSN zaměřovaly na zajištění způsobů financování afrických peacekeepingových operací. Regionální jednotky a síly afrických organizací jsou mobilizovány a nasazeny do zemí zasažených konfliktem. Tyto jednotky potom přejdou do plně multidimenzionální a multifunkční robustní peacekeepingové mise pod záštitou OSN nebo se jedná o hybridní mise vedené oběma organizacemi.

4.5 Mise Africké unie v Somálsku (AMISOM)

4.5.1 Historie konfliktu

V průběhu koloniální éry bylo Somálsko rozděleno na dvě části Britské Somálsko a Italské Somálsko. Rovněž si zde nárokovala část území Francie. Vztahy panující mezi kolonizátory před i za 2. světové války se promítly také zde. Roku 1949 bylo na území Italského Somálska z rozhodnutí OSN vytvořeno poručenské území pod italskou správou. Roku 1960 bylo sjednocením obou bývalých kolonií vytvořeno nezávislé Somálsko s hlavním městem Mogadishu.¹²⁹

Od počátku svého vzniku se republika potýkala s problémy, které mezi sebou vyvolávaly nomádské kmeny a somálské klany. Často docházelo ke krvavým střetům mezi jejich příslušníky. Roku 1969 nastal státní převrat, do čela státu se postavil Siad Barre a nastolil v zemi vojenský režim. V 70. letech došlo k válce s Etiopií kvůli sporným územím, za kolonialismu přiřknutým právě Etiopii. Somálsko bylo poraženo, což oslabilo stabilitu Barreho režimu a umožnilo další boje mezi zneprátenými klany, které přerostly v občanskou válku. Dosavadní lídr Siad Barre byl nucen uprchnout ze země. Jeho režim byl svržen. Vůdci

¹²⁷ DYANI-MHANGO, Ntibizozuko. *Reflections on the Africa Union's Right to Intervene*. 2012, s. 18-20.

¹²⁸ AU. *The Common African Position on the Proposed Reform of the United Nations: 'The Ezulwini Consensus'*. 2005, s. 6.

¹²⁹ U.S. *Somalia*. 2015.

opozičních frakcí v čele s generálem Aididem, však nebyli schopni akceptovat dosazeného prezidenta Mahdího a boje neustávaly. Proto v květnu 1991 severní somálské kmeny vyhlásily nezávislou Somálskou republiku (Somaliland).¹³⁰

Somálsko bylo bez centrální autority zdevastováno. Občanská válka a sucha, jež ovládla celou zemi, zapříčinila neúrodu, po níž následoval hladomor. V této chvíli OSN rozhodla o vyslání a poskytnutí základní humanitární pomoci. Jelikož území OSN vyhodnotila jako nebezpečné a rizikové, do Somálska byli vysláni humanitární pracovníci společně s mírovými sbory, které měly zajistit jejich bezpečnost. V březnu podepsaly soupeřící strany v Mogadišu příměří, na jehož dodržování dohlíželi zvláštní pozorovatelé OSN.

V prosinci Rada bezpečnosti vyjádřila svůj souhlas se vstupem amerických vojenských sil do oblasti a rovněž je oprávnila k použití všech možných prostředků k zajištění bezpečnosti, zejména co se týče konvojů s pracovníky OSN. Zástupce určený Radou bezpečnosti se opět pokusil vyjednat příměří, když byly hlavními somálskými politickými hnutími podepsány čtyři usmiřující dohody. Přesto v zemi neexistovala stálá státní autorita, policejní systém či armádní složky, které by nastartovaly chod státu. Operace na udržení míru byla nahrazena operací k vynucení míru. Po dalším neúspěšném zprostředkování dohody o klidu bez zbraní, mezi dvěma hlavními odpůrci Aididem a Mahdíem, OSN postupně stahovala své jednotky, humanitární pracovníky a pozorovatele ze Somálska, i přesto, že bylo stanoveno, že napětí v této oblasti je stále hrozbou pro mezinárodní mír a bezpečnost.¹³¹

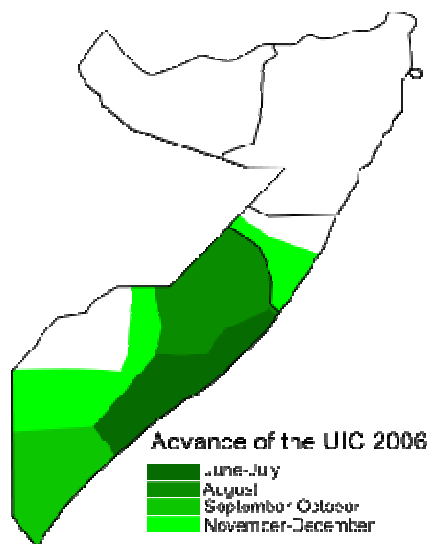
Na počátku 21. století se objevily nové pokusy o vytvoření centrální vlády. V roce 2000 byla v Džibutsku ve městě Arta, kde se konala Somálská národní mírová konference, ustanovena Přejídná národní vláda (Transitional National Government). Přejídná národní vláda přijala systém pevného poměrného zastoupení Somálských klanů v konferenci a byla prvním orgánem od pádu Barreho, jenž obsadil prázdné křeslo Somálska v OSN a v dalších regionálních organizacích. Přesto nebyla vládě vyjádřena dostatečná podpora, aby obhájila své postavení. S touto vládou například nesouhlasila Etiopie, která podporovala opozici, v jejímž čele stál Abdullah Yusuf Ahmed. Vliv na neúspěch měly mimo jiné i události z 11. září 2001, zformování organizace Svazu islámských soudů a podezření Somálska z existence vazeb na militantní islamistické organizace a financování terorismu.¹³² Svaz islámských soudů, podpořený místními obyvateli a zahraničními islámskými hnutími brzy

¹³⁰ U.S. *Somalia*. 2015.

¹³¹ GRAY, Christine. *International Law and the Use of Force*. 2008, s. 288.

¹³² BRADBURY, Mark, HEALY, Sally. *Endless war: A brief history of Somali conflict*. 2010, s. 13.

získal převahu. Svaz ovládl Mogadišu a postupoval dále do venkovních oblastí. Do konce roku 2006 ovládl většinu oblastí v centru a na jihu země. Na dobytých územích Svaz zaváděl důsledné uplatňování práva šaría.

Obr. č. 9: Postup Svazu islámských soudů v roce 2006.¹³³

V roce 2004 se uskutečnil druhý pokus o sestavení vlády, tentokrát pod názvem Přejídná federální vláda (Transitional Federal Government). Tentokrát stál v čele Abdullah Yusuf Ahmed, jenž byl později zvolen prozatímním prezidentem Somálska. Problémem ovšem bylo její usídlení v Keni. Do Somálska vstoupila až v roce 2006 s finanční podporou Světové banky, UNDP a IGAD, a s cílem získat kontrolu nad hlavním městem.¹³⁴ Somálská Přejídná federální vláda požádala mezinárodní společenství o pomoc. První se do konfliktu zapojila Etiopie, která v lednu 2007 do sousedního státu ze strachu z rozšíření radikálních islamistických myšlenek vyslala své vojenské jednotky. Došlo k porážce a rozptýlení Svazu islámských soudů. Bohužel jeho militantní křídlo al-Šabáb, které bylo spojováno také s al-Káídou, zůstalo činné.¹³⁵

4.5.2 Mise AMISOM

Přejídná federální vláda poprvé získala kontrolu nad Mogadišem a začala jednat s představiteli Africké unie o zřízení vojenské mise, která by měla za cíl podporovat nově zřízené vládní instituce a hlavně by nahradila etiopské jednotky, které civilní obyvatelstvo vidělo jako okupanty. Mise Africké unie v Somálsku byla zřízena rozhodnutím PSC dne

¹³³ DAHL, James. *Map of the Islamic Courts Union*. 2007.

¹³⁴ BRADBURY, Mark, HEALY, Sally. *Endless war: A brief history of Somali conflict*. 2010, s. 14.

¹³⁵ GLOBAL SECURITY. *Somalia Civil War*. 2013.

19. ledna 2007. Mandát byl misi udělen na šest měsíců a jeho rozsah byl zaměřen na podporu dialogu a usmíření v Somálsku; ochranu prozatímní federální vlády, jejích orgánů a klíčové infrastruktury, aby mohly řádně plnit svou funkci; pomáhat při realizaci Plánu národní bezpečnosti a stabilizace; poskytnutí technické a další podpory vedoucí k odzbrojení některých skupin obyvatelstva; monitorování bezpečnostní situace; usnadnění humanitární pomoci, včetně pomoci při repatriaci a reintegraci uprchlíků a vnitřně přesídlených osob; ochranu svých zaměstnanců, zařízení a vybavení, včetně práva na sebeobranu.¹³⁶ Mise měla být složena z devíti kontingentů po 850 osob, z toho tři měly být nasazeny hned a zbylých šest postupně později. A po uplynutí šesti měsíců měla přejít pod správu OSN. Rada bezpečnosti OSN v únoru téhož roku rezoluci s číslem 1744, ve které schválila nejen samotnou misi s oprávněním k použití všech nezbytných prostředků pro naplnění mandátu, ale také stažení etiopských jednotek z území Somálska.¹³⁷

Klíčovou roli při ustanovení a fungování mise sehrála Uganda, bez níž by se zřejmě vůbec neuskutečnila, jelikož jako první vyslala do Somálska své dva kontingenty. Další vyslalo Burundi, nicméně se tak stalo až v prosinci 2007, po plánovaném oficiálním konci mise.¹³⁸ Členské státy argumentovaly nedostatkem financí, jelikož AU prosazovala, aby náklady na vyslání svých jednotek hradily samy státy. Z tohoto důvodu také v Somálsku stále zůstávaly etiopské vojenské síly. V červenci 2007, kdy měla mise skončit, došlo k jejímu prodloužení jak ze strany AU, tak ze strany OSN. PSC odsoudila opakované útoky na ugandské jednotky a poskytování podpory extremistickým skupinám. Zdůraznila, že jejím cílem je dosažení trvalého míru a podpora politického dialogu.¹³⁹ Rada bezpečnosti v průběhu trvání mise AU vyslala do Somálska svou monitorovací skupinu a na základě sesbíraných informací vyhodnotila situaci v zemi jako náročnou a nestabilní, což vedlo generálního tajemníka OSN k varování, že operace OSN by byla za daných okolností nebezpečná a musela by mít velmi silný mandát a rozsáhlou kapacitu.¹⁴⁰ Mandát AMISOM byl tedy ze strany AU i OSN prodloužen o dalších šest měsíců. Jenže ani v lednu 2008 OSN neodsouhlasila vlastní operaci, a tak byl mandát AMISOM znovu prodloužen o dalších šest měsíců. V té době na místě stále působily pouze dva ugandské kontingenty a jeden necelý burundský.

¹³⁶ AU. *Communique of the 69th Meeting of the Peace and Security Council*. 2007, s. 3.

¹³⁷ UN. *Resolution 1744*. 2007, s. 1.

¹³⁸ BRUTON, Bronwyn, WILLIAMS, Paul. *Counterinsurgency in Somalia: Lessons Learned from the African Union Mission in Somalia, 2007-2013*. 2014, s. 46.

¹³⁹ AU. *Communique of the 80th Meeting of the Peace and Security Council of the African Union on the situation in Somalia*. 2007, s. 2-3.

¹⁴⁰ UN. *Resolution 1766*. 2007, s. 1-3.

Guerillová válka, ke které se uchýlil al-Šabáb, se rozšířila i do dříve stabilních oblastí a zanechávala za sebou velký počet civilních obětí. Jednotky AMISOM nebyly schopné na tuto situaci odpovědět, angažovaly se alespoň ty etiopské a vládní, i když také jejich reakce nebyly adekvátní vzhledem k situaci. Ovšem bez dostatečných prostředků a kapacit nelze reagovat přiměřeně situaci. V průběhu roku 2008 započalo postupné stahování etiopských vojenských sil ze Somálska. Tento krok byl také podmínkou uzavření příměří v Džibuti.¹⁴¹ V následujících letech docházelo k opakovanému prodlužování mandátu AMISOM a opakovanému odmítání zřízení mise OSN. Postupně došlo k výměně osoby v čele státu i oslabení činnosti al-Šabáb a výskytu dalších radikálních opozičních skupin. Na druhou stranu došlo také k rozšíření mandátu AMISOM a konečně také připojení dalších kontingentů z ostatních členských států.

Naposledy dala Rada bezpečnosti OSN prodloužení působnosti AU v Somálsku zelenou v říjnu 2014. Mandát byl udělen s termínem ukončení 30. listopadu 2015. Rada pověřila misi, aby v případě potřeby přijala všechna potřebná opatření k naplnění mandátu, jehož obsahem je podpora dialogu vedoucího k usmíření tím, že zajistí volný pohyb, bezpečný průchod a ochranu všem zúčastněným stranám v procesu, včetně politických vůdců, vůdců klanů, náboženských vůdců a zástupců občanské společnosti.¹⁴²

AMISOM v prvních letech svého působení ilustroval základní limity mírové a bezpečnostní politiky Africké unie. Největším problémem je především nedostatek finančních prostředků vyhrazených na výdaje spojené s realizací operací a misí. Než aby měly členské státy platit vyslání svých ozbrojených sil z vlastního státního rozpočtu, dali raději přednost neúčasti.

¹⁴¹BRUTON, Bronwyn, WILLIAMS, Paul. *Counterinsurgency in Somalia: Lessons Learned from the African Union Mission in Somalia, 2007-2013*. 2014, s. 48.

¹⁴²AU. *AMISOM Background*. 2015.

5. Sdružení národů jihovýchodní Asie

Ještě před vznikem Sdružení národů jihovýchodní Asie došlo ke dvěma neúspěšným pokusům o integraci, které „fungovaly“ pouze po krátkou dobu. Další pokus o vytvoření aktivní kooperace předznamenala Vietnamská válka, Kulturní revoluce v Číně, ekonomická nestabilita napříč celým regionem a také snahy vyřešit spory mezi státy dříve, než by mohlo dojít ke konfliktu.¹⁴³ ASEAN byl založen 8. srpna 1967 Bangkoksou deklarací za účelem spolupráce v ekonomické, technologické, sociální a kulturní sféře. Zakládajícími státy byly Malajsie, Indonésie, Filipíny, Singaporem a Thajskem. Tyto země se chtěly vymanit ze své orientace na bývalé koloniální mocnosti a zaměřit se na rozvoj regionu.¹⁴⁴ Už od počátku počítala organizace s rozšířením své členské základny o ostatní státy. Postupně tak přistoupily Brunej, Vietnam, Laos, Myanmar a jako poslední Kambodža v roce 1999. Od roku 2006 o členství uchází také Východní Timor.

Základní cíle sdružení, jak je stanovila Bangkoksá deklarace, jsou urychlit ekonomický růst, sociální pokrok a kulturní rozvoj v duchu rovnosti a partnerství; podpořit mír a stabilitu v regionu s důrazem na spravedlnost, právní řád a dodržování zásad Charty OSN; podpořit aktivní spolupráci a vzájemnou pomoc v záležitostech společného zájmu v oblasti hospodářské, sociální, kulturní, technické, vědecké a správní; zajistit každému z členů pomoc při budování výzkumných a výukových institucí; intenzivněji spolupracovat na sjednocení zemědělství, průmyslu a obchodu a zajistit zvýšení životního standardu obyvatel; podporovat odborný zájem o jihovýchodní Asii; udržovat úzké a výhodné obchodní vztahy s existujícími mezinárodními a regionálními organizacemi s podobnými cíli a podporovat i jejich vzájemnou spolupráci.¹⁴⁵

Deklarací o shodě členů ASEAN z roku 1976 byly k výše vyjmenovaným cílům organizace připojeny další dva – eliminace chudoby, hladu, nemocí a negramotnosti a eliminace hrozby převratu a narušení stability členských států i celé integrace.¹⁴⁶ Ve stejném roce byly Smlouvou o přátelství a spolupráci v jihovýchodní Asii ustanoveny základní zásady, jimiž by se měly řídit vzájemné vztahy členských států. U příležitosti 30. výročí od založení, tedy v roce 1997, vydal ASEAN zprávu s názvem Vize 2020, v níž si vytyčil cíle, jichž by bylo záhodno právě do roku 2020 dosáhnout. Mimo ekonomickou stabilitu, liberalizaci finančního

¹⁴³ VLČEK, Tomáš. *ASEAN – Sdružení států jihovýchodní Asie*. 2008.

¹⁴⁴ HERRMANN, Wilfried A. *ASEAN – zóna míru a stability?* 1999. s. 79.

¹⁴⁵ ASEAN. *About ASEAN – Overview*. 2014.

¹⁴⁶ VLČEK, Tomáš. *ASEAN – Sdružení států jihovýchodní Asie*. 2008.

sektoru a obchodní spolupráci dostala prostor také spolupráce v oblasti energetiky a obnovitelných zdrojů, nerostných surovin a účelného hospodaření s potravinami.¹⁴⁷

Nejvyšším a nejdůležitějším orgánem je Summit ASEAN v jehož rámci se setkávají nejvyšší představitelé vlád jednotlivých zemí a rozhodují v hlavních otázkách vývoje organizace, dále Setkání ministrů, Ústřední sekretariát, jenž svou formou odpovídá stálé komisi, která má na starosti běžnou agendu organizace a rozhoduje o méně závažných úkolech, Národní sekretariáty nacházející se v každé z členských zemí a Komise, nejnižší články, z nichž každá má přidělenou svou specifickou agendu.

5.1 Vývoj bezpečnostní iniciativy ASEAN

Deklarovaný princip nevměšování se do vnitřních záležitostí států omezil rozvoj spolupráce v oblasti bezpečnosti a členské státy se rozhodly zaměřit na budování hospodářských vztahů. Některé státy se na konci 60. let klonily k tzv. národní, popřípadě regionální adaptabilitě, bezpečnostní strategii vzniklé v Indonésii pracující s „národní silou“ vycházející z filosofie a tradičních hodnot státu a jeho přírodních a sociálních reálií.¹⁴⁸ Správné využití těchto znalostí pak mělo státu zajistit silnější národní i mezinárodní pozici a eliminovat bezpečnostní hrozby.

Ovšem díky geostrategické poloze se region během studené války nevyhnul pozornosti světových mocností a jedním z důvodů, proč se mezi členskými státy ASEAN začala prosazovat myšlenka společné bezpečnostní politiky, byly zahraniční intervence. Předpokladem rozvoje členských států se stala závislost na světových mocnostech a jejich soupeření a stabilita.

5.1.1 Zóna míru, svobody a neutrality

Na mimořádném setkání ministrů zahraničních věcí původních členských států v Kuala Lumpur byla v listopadu 1971 podepsána Deklarace o zóně míru, svobody a neutrality v jihovýchodní Asii. Potvrdili odhodlání vynaložit úsilí k zajištění uznání jihovýchodní Asie jako zóny míru, svobody a neutrality bez zásahů mimoregionálních mocností s tím, že ostatní státy v regionu by měly aktivně participovat na rozšiřování této zóny, která přispívá

¹⁴⁷ ASEAN. *About ASEAN – Overview*. 2014.

¹⁴⁸ HERRMANN, Wilfried A. *ASEAN – zóna míru a stability?* 1999, s. 80.

k posilování solidarity a vylepšování vztahů mezi státy.¹⁴⁹ Cílem deklarace ovšem nebylo region izolovat od zbytku světa, nýbrž zajištění jeho politické neutrality a suverenity a snaha vnímat jej jako rovnocenného partnera. Tímto ASEAN také vyjádřil podporu komplexního přístupu zahrnujícího všechny aspekty mající vliv na rozvoj jednotlivých států i celé organizace.

5.1.2 Smlouva o přátelství a spolupráci v Jihovýchodní Asii

Již výše zmíněná smlouva, přijatá v roce 1976, se stala jakýmsi prvním závazným nástrojem bezpečnostní politiky a koordinace vztahů na mezivládní a regionální úrovni. Navazovala na Deklaraci o zóně míru, svobody a neutrality a stanovila základní pravidla budoucí spolupráce mezi státy. Důraz kladla na vzájemný respekt k suverenitě, územní integritě, rovnosti a národní identitě všech členských států, princip vzájemného nezasahování do vnitřních záležitostí státu, zřeknutí se agrese a použití síly vůči další členské zemi, řešení případných sporů mírovou cestou a podporu efektivní spolupráce na regionální úrovni.¹⁵⁰ Věnuje se také mírovému řešení sporů, k čemuž navrhuje zřídit nový orgán, Vysokou radu, složenou z ministerských zástupců členských států. Její pravomoc by sestávala z iniciace mírových jednání znesvářených stran, mediace, zajištění smířčího řízení a doporučení příslušných opatření. S procesem ovšem musí všechny strany sporu plně souhlasit.¹⁵¹

Unikátní je tato smlouva v tom, že umožnila přistoupení státům stojícím mimo ASEAN a oblast jihovýchodní Asie. První přistoupivší byla Papua Nové Guinea. V roce 2001 došlo během jednání v Hanoji k rozšíření smlouvy o procedurální pravidla jednání Vysoké rady a později, během let 2003 a 2004, přistoupily ke smlouvě také Čína, Indie, Japonsko, Pákistán, Jižní Korea a Rusko.¹⁵²

5.1.3 Jihovýchodoasijská zóna bez jaderných zbraní

Dalším krokem organizace k zajištění bezpečnosti v regionu byla Smlouva o vytvoření zóny jihovýchodní Asie bez jaderných zbraní, jež byla podepsána v Bangkoku v prosinci 1995 (účinnosti nabyla až o dva roky později) na summitu, kterého se účastnily také tehdejší „pozorovatelské“, nyní již členské, státy. Po rozpadu mocenských struktur studené války začaly asijské státy investovat do výzkumu a zakládat své jaderné programy. Smlouva byla

¹⁴⁹ ASEAN. *Joint Press Statement Special ASEAN Foreign Ministers Meeting To Issue The Declaration of Zone of Peace, Freedom And Neutrality Kuala Lumpur, 25-26 November 1971*. 2014.

¹⁵⁰ ASEAN. *Text of the Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia and related information*. 2005, s. 4.

¹⁵¹ ASEAN. *Text of the Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia and related information*. 2005, s. 8-9.

¹⁵² ASEAN. *Text of the Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia and related information*. 2005, s. 18.

reakcí na tehdejší a vlastně stále aktuální hrozbu jaderného zbrojení. Na druhou stranu tato iniciativa vznikla již po přijetí deklarace o zóně míru, svobody a neutrality v 70. letech, tudíž se nejedná o nový koncept. Bohužel se jí tehdy nedostalo moc pozornosti, hlavně kvůli sovětské podpoře Vietnamu, neshodám ohledně okupace Kambodži a spolupráci některých států s USA.¹⁵³ Živnou půdu pro své uskutečnění ovšem našla až v 90. letech.

Smlouva se vztahuje na oblast zahrnující území všech států v jihovýchodní Asii včetně jejich pevninského šelfu a výlučných ekonomických zón (tzn. max. 200 mil od základní linie, což je linie spojující místa nejhlubšího odlivu). Každý smluvní stát se zavázal, že kdekoli uvnitř nebo vně zóny nebude vyvíjet, vyrábět ani jinak získávat, vlastnit nebo mít kontrolu nad jadernými zbraněmi, nebude je uskladňovat nebo přepravovat jakýmkoli transportačními prostředky nebo provádět zkoušky jaderných zbraní, ani je povolovat na svém území třetím osobám. Smlouva nebrání právu smluvních států využívat jadernou energii pro mírové účely, a to zejména pro jejich hospodářský rozvoj a sociální pokrok, a nakládat s jaderným odpadem dle pravidel v ní stanovených.¹⁵⁴

Zóna bez jaderných zbraní v jihovýchodní Asii se stala jednou z pěti existujících zón ve světě a její vytvoření lze vnímat jako konkrétní příspěvek ve snaze o vytváření mírového prostředí nejen na regionální, ale také na globální úrovni. Přesto se jí dostalo také rozpačitého přijetí zejména ze strany tzv. P5 neboli skupiny NWS (států disponujících nukleárními zbraněmi) mezi něž patří USA, Čína Francie, Rusko a Velká Británie. Přestože se tato skupina států zavázala všeobecně respektovat dohody o vytvoření zón bez jaderných zbraní, v tomto konkrétním případě vidí jeden problém – vymezení zóny rozšířené také o kontinentální šelf a výlučnou ekonomickou zónu, což samozřejmě naruší jejich transport v rámci světových námořních koridorů. Argumentují nejasnými hranicemi v Jihočínském moři a porušením práva pokojného proplutí.¹⁵⁵

V regionálním kontextu má značný význam také skutečnost, že smlouva nepřímou přispívá k větší ochraně životního prostředí před riziky z přechovávání radioaktivních a toxických materiálů, jelikož se státy zavázaly respektovat přísná pravidla pro nakládání s radioaktivním

¹⁵³ LAURSEN, Helle Winge. *Southeast Asia & Nuclear Weapons: An Introduction to the Issue of Nuclear Weapons in Southeast Asia*. 2013.

¹⁵⁴ ASEAN. *Treaty on the Southeast Asia Nuclear Weapon-Free Zone*. 2004.

¹⁵⁵ LAURSEN, Helle Winge. *Southeast Asia & Nuclear Weapons: An Introduction to the Issue of Nuclear Weapons in Southeast Asia*. 2013.

materiálem i odpadem. Ratifikace smlouvy je otevřena také pro země mimo region jihovýchodní Asie včetně jaderných mocností.

5.1.4 Regionální fórum ASEAN (ARF)

Členské státy ASEAN začaly po studené válce více vnímat svoji bezpečnost v širším, asijsko-pacifickém kontextu. Bezpečnostně politické zájmy již nebyly upřeny na sovětsko-americké soupeření v regionu, ale pozornost se pozvolna začala přesouvat do oblasti jihočínského moře, korejského poloostrova a zejména pak na stále rostoucí vliv Číny v regionu. ASEAN byl v té době už zavedenou organizací a chtěl rozšířit svůj vliv v regionu a navázat nové partnerství, hlavním cílem ovšem zůstalo zajištění stability a míru. Jeho mottem se stalo „regionální řešení regionálními problémy“.¹⁵⁶ Myšlenka zřídit regionální fórum vzešla z 26. ministerské konference, která se konala v Singapuru v roce 1993.¹⁵⁷ Na této konferenci byla deklarována vůle členských států směřovat k vyšší úrovni politické a ekonomické spolupráce a nutnosti rozšířit aktivity ASEAN v oblasti vnějších vztahů.

První ustavující zasedání ARF proběhlo dne 25. června 1994 v Bangkoku. Mezi 18 zakládajících členů patřily tehdejší členské státy ASEAN (Malajsie, Indonésie, Brunej, Singapur, Filipíny a Thajsko), USA, Kanada, Japonsko, Jižní Korea, Austrálie, Nový Zéland, Rusko, Čína, Papua Nové Guinea, Vietnam, Laos a EU. Později došlo k rozšíření o Myanmar, Kambodžu, Indii, KLDK, Bangladéš, Východní Timor, Srí Lanku, Mongolsko a Pákistán.¹⁵⁸ Jsou zde zastoupeny státy, které spolu nemají zrovna korektní politické vztahy, jako například Indie a Pákistán, Východní Timor a Indonésie a výjimečné je také zastoupení Korejské lidově demokratické republiky, která se nachází takřka v absolutní zahraničně-politické izolaci. Jedná se tedy o unikátní seskupení států a jednoho nestátního aktéra majících své zájmy v asijsko-pacifickém regionu. Základním cílem fóra se stal dialog vedoucí k přijímání opatření podporujících vzájemnou důvěru a bezpečnost prostřednictvím politické a ekonomické součinnosti, kulturní výměny a v určitých případech také vojenských aspektů, přičemž nejdůležitější jsou konzultace.¹⁵⁹

Představitelé všech členských států, ministři zahraničních věcí, se pravidelně každoročně setkávají. Zpravidla se tato setkání konají bezprostředně po ministerských setkáních

¹⁵⁶ ACHARYA, Amitav. *Constructing a Security Community in Southeast Asia: ASEAN and the problem of regional order*. 2003, s. 170.

¹⁵⁷ ARF. *About the ASEAN Regional Forum*. 2011.

¹⁵⁸ ARF. *About the ASEAN Regional Forum*. 2011.

¹⁵⁹ HERRMANN, Wilfried A. *ASEAN – zóna míru a stability?* 1999, s. 83.

členských států ASEAN. Zde potvrzuje sdružení svou snahu dominovat fóru, jelikož se tato jednání konají většinou na jeho území.¹⁶⁰ Tato snaha dominovat a vést fórum směrem, který si ASEAN předsevzal, je označována jako tzv. „ASEAN Way“ spolupráce. Mezi nejvýznamnější dokumenty přijaté na půdě ARF patří Koncepční studie z druhého ministerského setkání v roce 1995 shrnující výstupy dosavadních jednání mezi tehdejšími členskými státy a předkládající analýzu bezpečnostních problémů v regionu. Dále soubor pokynů pro spolupráci v oblasti námořní bezpečnosti a iniciativa tzv. Bílých knih obrany, které byly publikovány za účelem posílení transparentnosti v oblasti zveřejňování vojenských doktrín a koncepcí národní obrany.¹⁶¹ Ovšem, pokud jejich skutečná vydání odpovídají seznamu uvedenému na oficiálních webových stránkách ARF, nebyla tato iniciativa příliš úspěšná.¹⁶²

ARF je sdružení států *sui generis*. Není vnímáno jako prostředek kolektivní bezpečnosti či obrany, neboť nedisponuje dostatečnou kapacitou pro vedení samostatných akcí, nemá adekvátní institucionální strukturu ani politický mandát. Fórum je volným uskupením států vytvářejícím vhodný prostor pro politický dialog s důrazem na rozvoj preventivní diplomacie. Jeho největším potenciálem je působit jako katalyzátor dobrých vztahů mezi členskými zeměmi.

5.2 Společenství ASEAN

Současnou výzvou sdružení je jeho transformace v Společenství ASEAN, jež má být dokončena v prosinci 2015. Hlavy členských států se shodli na tom, že stávající strukturu a fungování sdružení je třeba upravit současným trendům. Dlouhodobým cílem ASEAN bylo stát se efektivnější organizací schopnou přijímat výzvy současné globalizace. Hlavním vzorem se pro něj stala EU, především míra její ekonomické a politické integrace. Důležitý mezník vývoje organizace odrážející její úsilí o vyšší míru institucionalizace představuje dokument Deklarace ASEAN Concord II, který byl přijat 7. října 2003 v Bali. Ten kromě ujištění o kontinuitě s hodnotami a principy stanovenými v předcházejících dokumentech předkládá rámec pro vytvoření Společenství ASEAN.¹⁶³

¹⁶⁰ ACHARYA, Amitav. *Constructing a Security Community in Southeast Asia: ASEAN and the problem of regional order*. 2003, s. 174.

¹⁶¹ ACHARYA, Amitav. *Constructing a Security Community in Southeast Asia: ASEAN and the problem of regional order*. 2003, s. 176.

¹⁶² ARF. *ARF Defence White Papers*. 2011.

¹⁶³ VLČEK, Tomáš. *ASEAN – Sdružení států jihovýchodní Asie*. 2008.

Na 12. summitu v prosinci 2007 v indonésckém Cebu byla společnou deklarácí odsouhlasena přeměna sdružení na Společenství ASEAN založeného na třech pilířích – politicko-bezpečnostní spolupráce (APSC, ASEAN Political-security Community), ekonomická spolupráce (AEC, ASEAN Economic Community) a socio-kulturní spolupráce (ASCC, ASEAN Socio-cultural Community).¹⁶⁴ Téhož roku začaly práce na nové Chartě ASEAN, jež nabyla účinnosti v prosinci 2008. Tímto byl ASEAN úspěšně přetvořen do mezinárodní organizace s právní subjektivitou.

5.2.1 Politicko-bezpečnostní společenství

Jako hlavní cíl Politicko-bezpečnostního společenství vytyčila Deklarace Concord II snahu vyzvednout politickou a bezpečnostní spolupráci ASEAN na vyšší úroveň a zajistit tak, že budou země regionu a světa společně žít v míru a prostředí spravedlnosti, demokracie a harmonie. Členové APSC se budou při řešení intraregionálních neshod spoléhat výhradně na mírové metody a budou svou bezpečnost pokládat za hluboce propojenou s bezpečností ostatních, společnou vizí a sdílenými cíli.¹⁶⁵ Ještě před přijetím Deklarace z Cebu byl proces užší politické a bezpečnostní spolupráce podpořen přijetím Akčního plánu v listopadu 2004 ve Vientiane.

Akční plán je rozdělen do osmi částí, z nichž třetí a čtvrtý rozvádí koncepty prevence a řešení konfliktů. Cílem prevence se má stát posílení důvěry uvnitř Společenství, zmírnění napětí mezi členskými zeměmi ASEAN a zabránění vzniku konfliktů mezi nimi a zamezení eskalace existujících sporů. Dokument opět zdůrazňuje mírové urovnání sporů a apeluje na využívání existujících bilaterálních, mezinárodních a především regionálních mechanismů a nástrojů. Pátá část je věnována budování míru po ukončení konfliktu. Společenství by mělo usilovat o vytvoření podmínek nezbytných pro udržitelný mír v postkonfliktních oblastech a zabránit oživení konfliktu.¹⁶⁶

Hlavním dokumentem tohoto pilíře definujícím podobu a podrobný plán pro vytvoření Politicko-bezpečnostního společenství, je ASEAN Political-security Community Blueprint vydaný sekretariátem v roce 2009. Vyjadřuje součinnost s cíli celého společenství upravenými v Chartě, součinnost s předchozími dokumenty a nástroji ASEAN, stanovuje vlastní dílčí cíle a navrhuje k nim příslušná opatření. Mezi základní cíle a úkoly samotného

¹⁶⁴ ASEAN. *Cebu Declaration on the Acceleration of the Establishment of an ASEAN Community by 2015*. 2004.

¹⁶⁵ ASEAN. *Declaration of ASEAN Concord II*. 2004.

¹⁶⁶ ASEAN. *ASEAN Security Community Plan of Action*. 2004.

APSC patří podpora a uznání politických systémů, kultury a historie členských států, vzájemná podpora a pomoc při vývoji strategií k posílení právního státu, justice a právní infrastruktury jednotlivých členských států, podpora řádné správy věcí veřejných a ochrany lidských práv, boj proti korupci, prosazování principů demokracie, podpora míru a stability v regionu, vybudování institucionálního rámce APSC v souladu Chartou ASEAN, iniciace a prosazování námořní spolupráce, podpora rozvoje norem zlepšujících společnou obranu a bezpečnostní spolupráci, podpora regionální spolupráce k udržení míru a stability, vytvoření strategií obnovy v postkonfliktních oblastech a vytvoření systému účinné a včasné reakce na naléhavé problémy nebo krizové situace ovlivňující ASEAN.¹⁶⁷

5.3 Vztah k OSN

ASEAN spolupracuje s OSN už od svého vzniku. Zpočátku byl tento vztah soustředěn hlavně na spolupráci s Rozvojovým programem OSN (UNDP), který byl v roce 1977 sdružením oficiálně označen za partnera v dialogu. UNDP podporoval sdružení v jeho úsilí o vytvoření fungující regionální integrace. Konkrétně byl nápomocen například při vytváření stálého sekretariátu ASEAN, dále v oblasti rozvoje strategií týkajících se obchodu, průmyslu, zemědělství, životního prostředí, role žen v rozvoji, budování institucí, vědeckých a technologických programů, vzdělávacích a kulturních výměn, financí a bankovníctví a dopravy a komunikací.¹⁶⁸ Tím přispěl k navázání vztahů i s jinými organizacemi OSN

Naopak spolupráce v otázkách bezpečnosti, prevence konfliktů a krizového řízení je předmětem intenzivnějších jednání posledních několik let. OSN vedla v oblasti dvě mise, v Kambodži a Východním Timoru, a spolupracovala při mediaci vlády a opozice v Myanmaru a v počátcích mírových jednání v Aceh. Nikdy však nespolupracovala s ASEAN. Zástupci obou organizací se pouze setkávali na každoročních jednáních o stavu a prevenci konfliktů. Zlomovým okamžikem se stalo přijetí revidované Charty sdružení a idea vytvoření Společenství ASEAN a cyklón Nargis v Barmě. Obě organizace se chtěly společně podílet na zmírnění následků humanitární katastrofy, a to bez předchozích společných zkušeností a neexistujících operačních vazeb. V reakci na tyto události došlo k dohodě o rozšíření

¹⁶⁷ ASEAN. *ASEAN Political-security Community Blueprint*. 2009, s 22.

¹⁶⁸ ASEAN. *UNDP*. 2004.

spolupráce také na tuto oblast.¹⁶⁹ ASEAN zřídil při OSN své stálé zastoupení a získal statut pozorovatele.

V roce 2011 byla na čtvrtém summitu ASEAN – OSN v indonéském Bali podepsána deklarace o rozšíření partnerství. Jedna z jejích částí je věnována právě posílení spolupráce v oblasti bezpečnosti prostřednictvím výměny zkušeností a osvědčených postupů, pořádáním seminářů a školení o otázkách, jakými jsou preventivní diplomacie, zprostředkování a předcházení konfliktů, udržování míru a řízení post-konfliktní obnovy s cílem posílení civilních kapacit a vytvoření sítě civilních expertů v této oblasti. Dále posílení spolupráce v oblasti lidských práv, řádné správy věcí veřejných, demokracie a právního státu prostřednictvím konzultací, sdílení informací a budování kapacit s přihlédnutím k odlišnosti a zvláštnosti ASEAN.¹⁷⁰ Co se praktické stránky věci týče, v letech 2012 a 2013 se konaly workshopy na téma prevence konfliktů, peacemakingu, peacekeepingu, peacebuildingu a preventivní diplomacie.¹⁷¹ Po založení Politicko-bezpečnostního společenství ASEAN by se role celého sdružení mohla opět posunout na vyšší úroveň.

5.4 Překážky fungování bezpečnostní politiky ASEAN

Členské státy ASEAN jsou mnohem více heterogenní než státy například EU, se kterou je sdružení nejčastěji srovnáváno a samo se jí snaží přiblížit. Nejvýznamnějším rozdílem je samozřejmě náboženství (buddhismus, islám, konfucianismus, křesťanství), pak rozdílné politické systémy (komunistické a jiné autoritářské režimy). Velmi důležitý je budoucí vývoj Politicko-bezpečnostního společenství ASEANu a konsenzus v oblasti zahraniční politiky. Země ASEANu, vzhledem k jejich koloniální minulosti, mají rozdílné zahraničně-politické vztahy. Například Singapur a Malajsie mají vynikající vztahy s Velkou Británií, další země mají blíže k Francii a tak dále. Otázkou zůstává, zda jednotlivé státy mají zájem sdílet své strategické a diplomatické výhody s ostatními státy.

Kritizována byla politika noninterference, která byla zdůrazňována prakticky ve všech hlavních politických prohlášeních představitelů ASEAN již od přijetí Bangkotské deklarace. V praxi fungovala tak, že charakter politického systému státu nebyl určující při rozhodování o jeho přistoupení k ASEAN, členské státy se měly zdržet veřejné kritiky jednání ostatních

¹⁶⁹ CENTRE FOR HUMANITARIAN DIALOGUE. *New Directions in the relationship between ASEAN and the UN*. 2009, s. 5.

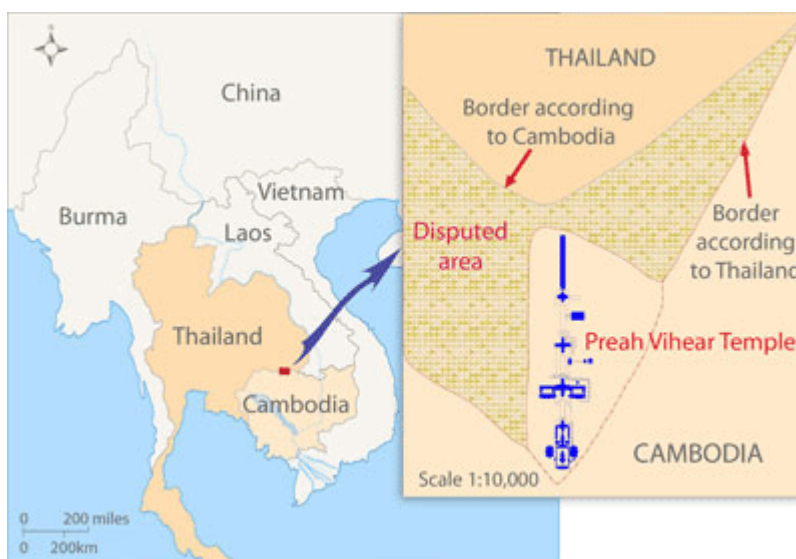
¹⁷⁰ ASEAN. *Joint declaration on comprehensive partnership between the Association of Southeast Asian Nations (ASEAN) and the United Nations (UN)*. 2011.

¹⁷¹ UN. *UN, ASEAN hold workshop on conflict prevention and preventive diplomacy*. 2013.

členských států, měly by se zdržet jakékoli podpory povstaleckých skupin snažících se svrhnout úřadující vládu nebo jinak destabilizovat politickou situaci jiného státu. Jakýkoli zásah by byl přípustný pouze se souhlasem dotyčného státu.¹⁷² Příkladem kritiky této politiky se stal Myanmar. Ačkoli má ASEAN svou deklaraci o ochraně a respektování lidských práv, nebylo všeobecně známé porušování lidských práv ze strany režimu vojenské junty na překážku vstupu do sdružení, ani se nestalo cílem nějaké výraznější aktivity.

5.5 Spor o chrám Preah Vihear a přilehlé okolí

Hinduistický chrám Preah Vihear, zasvěcený bohu Šivovi, se nachází na okraji náhorní plošiny na hranicích Kambodže a Thajska. Chrámový komplex se skládá z řady svatyní spojených systémem chodníků a schodišť a jeho historie sahá až do první poloviny 11. století našeho letopočtu. První poustevna zde byla vybudována již v 9. století.¹⁷³ Jedná se o jedinečné místo ilustrující historii khmerské architektury, které je navíc díky své odlehlosti také poměrně zachovalé. Mezi lety 2008 a 2011 se tento chrám stal předmětem pohraničního teritoriálního konfliktu mezi Thajskem a Kambodžou, dvěma členskými státy sdružení ASEAN.

Obr. č. 10: Znárodnění územních nároků Kambodže a Thajska.¹⁷⁴

5.5.1 Popis konfliktu

Přes vzájemnou kulturní blízkost, je historie vztahů mezi Kambodžou a Thajskem protkána sváry a pocity křivd a nespravedlností. V 9. až 14. století dominovala oblasti khmerská

¹⁷² ACHARYA, Amitav. *Constructing a Security Community in Southeast Asia: ASEAN and the problem of regional order*. 2003, s. 152-153.

¹⁷³ UNESCO. *Temple of Preah Vihear*. 2015.

¹⁷⁴ PONNUDURAI, Parameswaran. *Black Eye for ASEAN?* 2011.

Angkorská říše a Thajci nebyli považováni na kulturně rovnocenné etnikum. Ovšem jen do té doby, než Angkorské říši došel dech a do popředí se dostaly dva sousední státy Thajsko, tehdejší Siam, a Vietnam. Vznik francouzského protektorátu nad kambodžským územím v polovině 19. století dokonce zabránil rozdělení území mezi dva výše zmíněné státy.¹⁷⁵ Skutečně také oba státy v průběhu 20. století významně zasáhly do politického dění v Kambodži.

Přímou příčinou současného moderního konfliktu je především koloniální dědictví v podobě nejasně definovaných hranic mezi oběma zeměmi. Na konci 18. století Thajsko, jakožto silnější státní entita, vyčlenilo z jurisdikce Kambodže dvě provincie, Mahanokor a Battambang, jež následně připojilo ke svému území. Tento fakt potvrdila i smlouva s Francií, na jejímž základě byla Francouzům přenechána kontrola nad zbytkem Kambodže. Další smlouvou si ovšem Francie vynutila navrácení tohoto území Kambodži. Hranice se opět změnila v průběhu druhé světové války, kdy jej Thajci získali za podpory Japonska zpět. V rámci poválečných jednání byla ve Washingtonu 17. listopadu 1946 podepsána dohoda mezi Francií a Thajskem o navrácení obou sporných provincií zpět Kambodži.¹⁷⁶ Samotný chrám PreahVihear se nachází ve stejnojmenné provincii na severu Kambodže na jednom z vrcholů nevysokého pohoří Dangrek, které tvoří hranici mezi Kambodžou a Thajskem. V roce 1954, po odchodu Francouzů, obsadila chrám thajská armáda, tato situace trvala několik let, než se Kambodža v roce 1959 obrátila na Mezinárodní soudní dvůr. Thajci argumentovali smlouvou z roku 1904 upravující hranice v celém pohoří, Kambodža francouzskými mapami, které byly součástí pohraničních smluv uzavřených v letech 1904 a 1907, tam byl chrám zakreslen na kambodžské straně, které Thajsko dříve akceptovalo. Mezinárodní soudní dvůr na základě těchto skutečností přikl ve svém rozhodnutí ze dne 15. června 1962 suverenitu nad chrámem Kambodži.¹⁷⁷ Sporné ale stále zůstalo také bezprostřední okolí chrámu.

Rozsudek vyvolal vlnu demonstrací a neoficiálních prohlášení o odmítnutí rozhodnutí ze strany thajských veřejných činitelů. Nicméně na nějakou dobu nastal klid, a to až do roku 2008, kdy v souvislosti se zápisem chrámu na seznam památek světového kulturního dědictví UNESCO došlo k postupné eskalaci konfliktu. Nejdříve se thajská strana ohradila, že by měla Kambodža pro zápis památky obdržet souhlas i od ní, s podmínkou, že zápis nebude mít vliv

¹⁷⁵ ZELENDA, Jiří. *Kambodža, Thajsko a chrám zkázy*. 2011, s. 4.

¹⁷⁶ ZELENDA, Jiří. *Kambodža, Thajsko a chrám zkázy*. 2011, s. 5.

¹⁷⁷ ICJ. *Summary of the Summary of the Judgment of 15 June 1962, case concerning the Temple of Preah Vihear*. 2015.

na okolní sporné území. Nakonec oficiální souhlas dostala, což ale vyvolalo nesouhlas thajské veřejnosti a množící se incidenty civilních obyvatel v pohraniční oblasti měly za následek posílení armádních jednotek na obou stranách, které se do dění taktéž postupně zapojovaly.¹⁷⁸ To vyústilo v sérii ozbrojených střetů s několika padlými vojáky na obou stranách a obyvatelé přilehlých vesnic museli opustit své domovy. Kambodžský premiér dokonce vydal rozkaz zastřelit kohokoli, kdo vkročí na půdu okolo chrámu.¹⁷⁹

5.5.2 Role ASEAN v konfliktu

Nastalá situace poukázala na limity ASEAN. Sdružení neprojevalo zájem do sporu vstupovat a nadále se chtělo držet své politiky nevměšování se do vnitřních záležitostí států. Kambodža současně prohloubila neshody mezi oběma státy jmenováním bývalého ministerského předsedy Thajska, toho času odsouzeného k odnětí svobody za daňové podvody, ekonomickým poradcem vlády. Tento krok měl za následek vzájemné odvolání velvyslanců.¹⁸⁰ V letech 2008 a 2009 bylo Thajsko rovněž předsednickým státem ASEAN, proto žádná aktivita z této strany nebyla ani očekávána. Kambodža tento spor dokonce předložila k projednání Radě bezpečnosti OSN, ale tři z jejich pěti stálých členů (Čína, Rusko a USA) jakoukoliv intervenci Rady odmítli. Poté byl vznesen požadavek na vytvoření speciální ministerské skupiny v rámci ASEAN, jejímž cílem by bylo nalézt mírové řešení současné krize a zabránit vojenské konfrontaci mezi oběma členskými zeměmi. Také k tomuto návrhu zaujala thajská strana zamítavý postoj s odůvodněním, že tento spor by měl být řešen výhradně na bilaterální úrovni.

Větší pozornosti a aktivity ze strany ASEAN se konfliktu dostalo až během předsednictví Indonésie v roce 2011. S dalším nárůstem napětí v oblasti mezi oběma zeměmi na konci roku 2010 a v únoru 2011 se konflikt navzdory odporu Thajska poprvé dostal i pod drobnohled OSN a Rady bezpečnosti, která rozhodla o bezprecedentní delegaci zodpovědnosti za řešení konfliktu na organizaci ASEAN.¹⁸¹ Rada bezpečnosti OSN došla k závěru, že oba státy by měly pokračovat v řešení jejich sporu pokojně a prostřednictvím účinného dialogu za podpory ASEAN. Podle článků 22. a 23. Charty ASEAN mají členské státy ve sporu možnost požádat předsedu ASEAN nebo Generálního tajemníka o poskytnutí smířčího řízení a zprostředkování

¹⁷⁸ ZELENDA, Jiří. *Kambodža, Thajsko a chrám zkázy*. 2011, s. 6

¹⁷⁹ The Telegraph. *Thailand Cambodian clashes: timeline*. 2011.

¹⁸⁰ ZELENDA, Jiří. *Kambodža, Thajsko a chrám zkázy*. 2011, č. 2, s. 7.

¹⁸¹ CRISIS GROUP ASIA. *Waging peace: ASEAN and the Thai-Cambodian Border Conflict*. 2011, s. 16.

k vyřešení sporu.¹⁸²Dne 22. února 2011 byla svolána mimořádná schůze ministrů zahraničí ASEAN v Jakartě, na které se Kambodža i Thajsko zavázaly vyhýbat se dalšímu užití síly a pokračovat v bilaterálních negociacích. Obě země také souhlasily s rolí Indonésie, jako prostředníka při vyjednáváních, a s ustavením pozorovací mise.

Protože další jednání nevedla k jednoznačným závěrům a Thajsko nechtělo ustoupit se svých pozic a názorů, požádala Kambodža Mezinárodní soudní dvůr o interpretaci jeho rozsudku z roku 1962. Toto rozhodnutí bylo jasným signálem, že jak bilaterální negociace, tak mediační role ASEAN nikam nevedou. Mezinárodní soudní dvůr vydal předběžné rozhodnutí 18. července 2011, v němž stanovil oběma povinnost stáhnout svou armádu nejen z bezprostřední blízkosti chrámu, ale i z širšího okolí, vytvořit zde demilitarizovanou zónu a vyzval ASEAN k účasti na řešení sporu. Mezitím došlo k uvolnění poměrů také díky volbám a novému politickému uspořádání v Thajsku. Konečné rozhodnutí Mezinárodního soudního dvora padlo 11. listopadu 2013 ve prospěch Kambodži a nařídilo stažení thajských jednotek z okolí chrámu. Soud disponoval pravomocí rozhodovat pouze v otázce chrámu a jeho přilehlých oblastí.¹⁸³ Vytyčení hranic v širším regionu, do kterého se potyčky a boje mezi oběma státy v období mezi lety 2008-2011 přenesly, zůstává stále budoucím úkolem obou zemí a potenciálním zdrojem napětí v jejich vztazích. Představitelé obou států vyzvali své občany k respektování tohoto rozhodnutí.¹⁸⁴

Role ASEAN nebyla v tomto konkrétním konfliktu příliš úspěšná, ani výrazná. V souladu s principem nevměšování se do vnitřních záležitostí států zůstávalo sdružení dlouho pasivní, i přesto, že na něj byla Radou bezpečnosti delegována zodpovědnost za jeho vyřešení. Změnu přinesl až rok 2011 a předsednictví Indonésie, která se chopila role mediátora a usilovala o oživení bilaterálních negociací mezi oběma zeměmi, zabránění dalším střetům a rozmístění pozorovací mise v oblasti. Samotnému uklidnění situace nejvíce napomohla změna vlády v Thajsku.

¹⁸² ASEAN. *Historic Firsts: ASEAN Efforts on Cambodian-Thai Conflict Endorsed by UNSC*. 2011.

¹⁸³ ICJ. *Request for Interpretation of the Judgment of 15 June 1962 in the case concerning the Temple of Preah Vihear (Cambodia v. Thailand)*. 2013, s. 1.

¹⁸⁴ BBC. *Preah Vihear temple: Disputed land Cambodian, court rules*. 2013.

Závěr

Regionální integrace jsou významným hybatelem současné politiky a mezinárodního dění, a to nejen v oblasti obchodu a hospodářství, ale také při prevenci, řízení a řešení krizových situací a konfliktů. Přestože role OSN zůstává v tomto oboru stále dominantní a sama organizace má mnohokrát poslední a hlavní slovo, uznává potenciál regionálních integrací a přiznává jim zvláštní postavení. Aktivně spolupracuje se všemi významnými integracemi, a děje se tak zejména prostřednictvím pravidelných jednání, konzultací, workshopů, ale také prostřednictvím společných operací a dalších aktivit. Velkou výzvou a zkouškou vzájemné spolupráce bylo například zakotvení práva na ozbrojenou intervenci v Zakládajícím aktu AU, která zpočátku trvala na tom, že k jeho schválení nepotřebuje souhlas Rady bezpečnosti OSN. Nicméně v tomto případě došlo ke konsenzu mezi oběma organizacemi.

Aby regionální integrace mohla efektivně, a úspěšně provádět svou bezpečnostní politiku, musí být především jednotná. Všechny členské státy by měly přispívat k naplňování společných cílů a zájmů, navenek vystupovat jednotně a dodržovat dojednaná ustanovení. Dále je velmi důležitá organizační struktura a dělba pravomocí mezi obecnými a hlavními orgány celé integrace a speciálními orgány vytvořenými k uplatňování bezpečnostní politiky. Velkým problémem mnohých integrací je financování. Některé z nich čerpají finance na realizaci aktivit z obecného rozpočtu, zřizují na ně speciální fondy nebo čerpají z povinných členských příspěvků jednotlivých států. V některých případech si aktivity, na kterých se podílí, financují samy státy ze svých valstních státních rozpočtů.

Z rozebíraných integrací doposud ušla nejdelší cestu Evropská unie. V její prospěch hraje postupný a plynulý přechod ze společenství několika států založeného na podporu jejich těžkého průmyslu v plnou integraci. Někdy je také uváděna jako modelový příklad pro ostatní regionální integrace. Její Společná bezpečnostní a obraná politika rovněž prošla k dnešní podobě postupným vývojem, který se jí snažil pozměnit do té nejlepší podoby. Také má oporu v množství speciálních orgánů a institucí zaměřených na všechny aspekty problematiky, od zajištění realizace vojenských a civilních operací, přes diplomatické a informační služby, až po vědu a výzkum. Výhodou je také její úzká spolupráce s OSN, OBSE a především s NATO, díky čemuž může při implementaci své SBOP využívat i její kapacity a prostředky a překročit hranice kontinentu.

Africká unie je nejmladší z vybraných organizací a působí v oblasti, která je nejvíce zasažena vnitřními ozbrojenými konflikty a občanskými válkami. Neschopnost efektivně reagovat na problémy celého kontinentu odsoudila k ukončení činnosti Organizace africké jednoty, která byla její předchůdkyní. Hlavním orgánem AU je v otázkách konfliktů Mírová a bezpečnostní rada, která je obklopena soustavou vedlejších a podpůrných orgánů, z nichž nejvýznamnější jsou Africké pohotovostní jednotky. Organizace úzce spolupracuje s OSN a EU, zejména pokud jde o finance a společné operace. Specifická je také její spolupráce s Regionálními ekonomickými společenstvími (RECs), integracemi sdružujícími jednotlivé regiony v rámci celého kontinentu. Největším problémem AU jsou finance. Sama zdaleka není schopná pokrýt náklady na mírové a bezpečnostní aktivity ze svého obecného rozpočtu, ani přes to, že pro tyto příležitosti byl zřízen speciální mírový fond. Některé aktivity jsou financovány samotnými státy, které se na nich podílí, jak bylo například v případě operace AMISOM. Bohužel ani většina členských států nedisponuje dostatečnými prostředky a AU je nucena využívat finanční prostředky zahraniční donorů, zejména OSN a EU, čímž vytváří zbytečný pocit závislosti.

Sdružení států jihovýchodní Asie si stále drží označení obchodní organizace. Přestože, je ve všech jeho dokumentech neustále připomínáno, hlavním cílem sdružení je mír a stabilita, není samotná organizace v otázkách řešení konfliktů příliš efektivní. Zajímavým krokem bylo založení Regionálního fóra ASEAN, která plní spíše roli platformy pro diskusi. Určitou brzdou bylo také až příliš striktní dodržování principu nevměšování se do vnitřních záležitostí států. Nicméně výrazná změna je očekávána v souvislosti se založením a činností Společenství ASEAN.

Jak už bylo řečeno hned v úvodu, regionální integrace představují fenomén dnešní doby, alespoň co se týče mezinárodního společenství a jeho vzájemných vztahů. Mohou být symbolem, důvodem, i příčinou globalizace se všemi pozitivy i negativy, co v sobě obsahuje.

Seznam použité literatury

ACHARYA, Amitav. *Constructing a Security Community in Southeast Asia: ASEAN and the problem of regional order*. Londýn a New York: Taylor & Francis, 2003, s. 170.

AFRICA-EU PARTNERSHIP. *The African peace Facility* [online]. Africa-EU Partnership, 2015 [cit. 8. dubna 2015]. Dostupné na <<http://www.africa-eu-partnership.org/success-stories/african-peace-facility>>.

ASEAN. *About ASEAN – Overview* [online]. ASEAN, 2014 [cit. 1. května 2015]. Dostupné na <<http://www.asean.org/asean/about-asean>>.

ASEAN. *ASEAN Political-security Community Blueprint*. ASEAN, 2009, 22 s.

ASEAN. *ASEAN Security Community Plan of Action* [online]. ASEAN, 2004 [cit. 4. května 2015]. Dostupné na <<http://www.asean.org/news/item/asean-security-community-plan-of-action>>.

ASEAN. *Cebu Declaration on the Acceleration of the Establishment of an ASEAN Community by 2015* [online]. ASEAN, 2004 [cit. 4. května 2015]. Dostupné na <<http://www.asean.org/component/zoo/item/about-asean-overview-cebu-declaration-on-the-acceleration-of-the-establishment-of-an-asean-community-by-2015?Itemid=185>>.

ASEAN. *Declaration of ASEAN Concord II* [online]. ASEAN, 2004 [cit. 4. května 2015]. Dostupné na <<http://www.asean.org/news/item/declaration-of-asean-concord-ii-bali-concord-ii>>.

ASEAN. *Historic Firsts: ASEAN Efforts on Cambodian-Thai Conflict Endorsed by UNSC* [online]. ASEAN, 21. února 2011 [cit. 10. května 2015]. Dostupné na <<http://www.asean.org/news/asean-secretariat-news/item/historic-firsts-asean-efforts-on-cambodian-thai-conflict-endorsed-by-uns>>.

ASEAN. *Joint declaration on comprehensive partnership between the Association of Southeast Asian Nations (ASEAN) and the United Nations (UN)*. ASEAN, 2011.

ASEAN. *Joint Press Statement Special ASEAN Foreign Ministers Meeting To Issue The Declaration Of Zone Of Peace, Freedom And Neutrality Kuala Lumpur, 25-26 November 1971* [online]. ASEAN, 2014 [cit. 1. května 2015]. Dostupné na <<http://www.asean.org/communities/asean-political-security-community/item/joint-press-statement-special-asean-foreign-ministers-meeting-to-issue-the-declaration-of-zone-of-peace-freedom-and-neutrality-kuala-lumpur-25-26-november-1971>>.

ASEAN. *Text of the Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia and related information*. ASEAN, 2005, s. 4. (18 s.)

ASEAN. *Treaty on the Southeast Asia Nuclear Weapon-Free Zone* [online]. ASEAN, 2004 [cit. 3. května 2015]. Dostupné na <<http://www.asean.org/news/item/treaty-on-the-southeast-asia-nuclear-weapon-free-zone>>.

ASEAN. *UNDP* [online]. ASEAN, 2004 [cit. 4. května 2015]. Dostupné na <<http://www.asean.org/asean/external-relations/undp>>.

ARF. *About the ASEAN Regional Forum* ASEAN Regional Forum, 2011 [cit. 4. května 2015]. Dostupné na <<http://aseanregionalforum.asean.org/about.html>>.

ARF. *ARF Defence White Papers* [online]. ASEAN Regional Forum, 2011 [cit. 4. května 2015]. Dostupné na <<http://aseanregionalforum.asean.org/library/arf-activities/arf-defense-white-papers.html>>.

AU. *AMISOM Background* [online]. AMISOM, 2015 [cit. 11. května 2015]. Dostupné na <<http://amisom-au.org/amisom-background/>>.

AU. *AU in the Nutshell* [online]. African Union, 2014, [cit. 17. dubna 2014]. Dostupné na <<http://www.au.int/en/about/nutshell>>.

AU. *Communique of the 69th Meeting of the Peace and Security Council*. Peace and Security Council of the African Union, 17. ledna 2007, 4 s.

AU. *Communique of the 80th Meeting of the Peace and Security Council of the African Union on the situation in Somalia*. Peace and Security Council of the African Union, 18. července 2007, 3 s.

AU. *Constitutive act of the African Union*. African Union, 2000.

AU. *Panel of the Wise* [online]. African Union Peace and Security Department, 22. července 2013 [cit. 4. února 2015]. Dostupné na <<http://www.peaceau.org/en/page/29-panel-of-the-wise-pow>>.

AU. *Peace and Security Council* [online]. African Union, 2014, [cit. 17. dubna 2014]. Dostupné na <<http://www.au.int/en/organs/psc>>.

AU. *Policy African Peace and Security Architecture – 2010 Assessment* . African Union, 2010, 101 s.

AU. *Policy Framework for the establishment of the African Standby Force and the Military Staff Committee*. African Union, 2004, 47 s.

AU. *Protocol on relations between the African Union (AU) and Regional Economic Communities (RECs)*. African Union, 2007.

AU. *Protocol relating to the establishment of the Peace and Security Council of the African Union*. African Union, 2003.

AU. *The Common African Position on the Proposed Reform of the United Nations: 'The Ezulwini Consensus'*. African Union, 7. -8. března 2005, s. 6.

AU. *The Continental Early Warning System (CEWS)* [online]. African Union Peace and Security Department, 22. července 2013 [cit. 6. května 2015]. Dostupné na <<http://www.peaceau.org/en/page/28-continental-early-warning-system-cews>>.

Azer-Čech, o. s. *Náhorní Karabach: Historie a fakta* [online]. Náhorní Karabach, 2015 [cit. 14. dubna 2015]. Dostupné na <<http://www.karabach.net/>>.

BAH, Adama, TAPSOBA, Jules-Armand. *Civil Conflict and Regional Integration Outcomes in Africa*. CERDI, 2010, [cit. 18. dubna 2014]. Dostupné na <<http://www.cerdi.org/search/regional+integration>>.

BBC. *Preah Vihear temple: Disputed land Cambodian, court rules* [online]. BBC, 11. listopadu 2013 [cit. 10. května 2015]. Dostupné na <<http://www.bbc.com/news/world-asia-24897805>>.

BRADBURY, Mark, HEALY, Sally. *Endless war: A brief history of Somali conflict*. Accord, 2010, č. 21, s. 10-14.

BROWN, Oli a kol. *Regional Trade Agreements: Promoting conflict or building peace?*. International Institute for Sustainable Development, 2005, 17 s.

BRUTON, Bronwyn, WILLIAMS, Paul. *Counterinsurgency in Somalia: Lessons Learned from the African Union Mission in Somalia, 2007-2013*. Joint Special Operations University Report, 2014, 110 s.

CENTRE FOR HUMANITARIAN DIALOGUE. *New Directions in the relationship between ASEAN and the UN*. Henry Dunant Centre for Humanitarian Dialogue, Ženeva, 2009, s. 5. (20 s.)

CRISIS GROUP ASIA. *Waging peace: ASEAN and the Thai-Cambodian Border Conflict*. Crisis Group Asia Report, 2011, č. 215, 40 s.

DAHL, James. *Map of the Islamic Courts Union (ICU)* [online]. Wikimedia Commons, 4. září 2007 [cit. 11. května 2015]. Dostupné na <http://commons.wikimedia.org/wiki/File:2006_ICU.png>.

DYANI-MHANGO, Ntibizozuko. *Reflections on the Africa Union's Right to Intervene*. *Brooklyn Journal of International Law*, 2012, roč. 38, č. 1, s. 18-20.

EEAS. *About the European External Action Service (EEAS)* [online]. European Union External Action, 2015 [cit. 27. dubna 2015]. Dostupné na <http://eeas.europa.eu/background/about/index_en.htm>.

EEAS. *Completed missions and operations* [online]. European Union External Action Service, 2015 [cit. 15. dubna 2015]. Dostupné na <<http://www.eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/>>.

EEAS. *Crisis Management and Planning Directorate (CMPD)* [online]. European Union External Action, 2015 [cit. 28. dubna 2015]. Dostupné na <http://eeas.europa.eu/csdp/structures-instruments-agencies/cmpd/index_en.htm>.

EEAS. *CSDP – Structure, Instruments, Agencies* [online]. European Union External Action, 2015 [cit. 27. dubna 2015]. Dostupné na <http://eeas.europa.eu/csdp/structures-instruments-agencies/index_en.htm>.

EEAS. *European Union Military Committee* [online]. European Union External Action, 2015 [cit. 27. dubna 2015]. Dostupné na <http://eeas.europa.eu/csdp/structures-instruments-agencies/eumc/index_en.htm>.

EEAS. *Ongoing missions and operations* [online]. European Union External Action Service, 2015 [cit. 15. dubna 2015]. Dostupné na <<http://www.eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/>>.

EEAS. *The European Union and the Association of South East Asian Nations: Towards an Ever Stronger Natural Partnership*. European Union External Action, 22. července 2014, 6 s.

EEAS. *The EU's relations with the United Nations* [online]. European Union External Action Service, 2015 [cit. 17. dubna 2015]. Dostupné na <http://eeas.europa.eu/organisations/un/index_en.htm>.

EU. *Amsterodamská smlouva (97/C 340/01)*. Euroskop.cz, 1997.

EU. *Joint Declaration on UN-EU Co-operation in Crisis Management* [online]. European Union Delegation to the United Nations – New York, EU@UN Partnership in Action, 2015 [cit. 17. dubna 2015]. Dostupné na <http://eu-un.europa.eu/articles/en/article_2768_en.htm>.

EU. *Lisabonská smlouva*. Evropská unie, 13. Prosince 2007

EU. *Lisabonská smlouva*. Úřad vlády České republiky, 2008

EU. *Smouva o Evropské unii (92/C 191/01)*. Euroskop.cz, 1992.

EU. *Smlouva z Nice (2001/C 81/01)*. Euroskop.cz, 2002.

EU. *Společná akce Rady 2004/551/SZBP ze dne 12. července 2004, o zřízení Evropské obranné agentury* [online]. EUR-Lex, 17. července 2015 [cit. 28. dubna 2015]. Dostupné na <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX:32004E0551>>.

EU. *The history of the European Union* [online]. European Union, 2015 [cit. 19. dubna 2015] Dostupné na <http://europa.eu/about-eu/eu-history/index_en.htm>.

EU. *The Schumann Declaration – 9May 1950* [online]. European Union, 2015 [cit. 19. dubna 2015] Dostupné na <http://europa.eu/about-eu/basic-information/symbols/europe-day/schuman-declaration/index_en.htm>.

Euroskop.cz. *Evropská unie by měla zlepšit připravenost svých bojových uskupení* [online]. Euroskop.cz, 31. března 2015 [cit. 29. dubna 2015]. Dostupné na <<https://www.euroskop.cz/8956/25533/clanek/eu-musi-zlepsit-pripravenost-svych-bojovych-uskupeni/>>.

FAIX, Martin. Africká únia a africké pohotovostné jednotky – nové perspektivy riešenia konfliktov v Afrike. In ŠTURMA, Pavel, ONDŘEJ, Jan. *Bezpečnost organizací, mezinárodní bezpečnost a mezinárodní humanitární právo*. Praha: Univerzita Karlova, 2008, s. 141-155.

FELICIO, Tania. The United Nations and Regional Organizations: the need for clarification and cooperation. In. KOOPS, Joachim, ed. *Military crisis management: the challenge of inter-organizationalism*. The Brussels Journal of International Relations, č. 3, 2009, s. 13-20.

FOGARTY, Philippa. *Tranquil temple at centre of a storm* [online]. BBC, 22. května 2008 [cit. 1. května 2015]. Dostupné na <<http://news.bbc.co.uk/2/hi/asia-pacific/7352333.stm>>.

FRASER, Cameron. *The EU and international organizations: partners in crisis management*. European Policy Centre, 2005, Issue Paper č. 41, 36 s.

FŇUKAL, Miloš, ŠERÝ, Miloslav. *Mezinárodní organizace a integrační procesy*. Politická geografie, 2015. Dostupné na <<http://geography.upol.cz/kgg-pog>>.

FULNEČKOVÁ, Pavlína. *Úloha Africké unie při řešení konfliktů v subsaharské Africe* [online]. Rozvojovka, 11. července 2012, [cit. 17. dubna 2014]. Dostupné na <<http://www.rozvojovka.cz/analyzy/156-uloha-africke-unie-pri-reseni-konfliktu-v-subsaharske-africe.htm>>

GLOBAL SECURITY. *Somalia Civil War* [online]. Globalsecurity.org, 10. května 2013 [cit. 11. května 2015]. Dostupné na <<http://www.globalsecurity.org/military/world/war/somalia.htm>>.

GOLDSTEIN, Joshua S. *Wars in Progress* [online]. International Relations.com, 30. července 2014 [cit. 5. května 2015]. Dostupné na <<http://www.internationalrelations.com/wars-in-progress/>>.

GRAY, Christine. *International Law and the Use of Force*. New York: Oxford University Press, 2008, 445 s.

GRÜNWARD, Richard. *Mekongské křižovatky. Hrozí v Jihovýchodní Asii konflikty o vodu?* [online]. Mezinárodní politika, 23. května 2014 [cit. 1. května 2015]. Dostupné na <<http://www.iir.cz/article/mekongske-krizovatky-hrozi-v-jihovychodni-asii-konflikty-o-vodu>>.

HERRMANN, Wilfried A. *ASEAN – zóna míru a stability?* Mezinárodní vtahy, 1999, č. 2, s. 74-84.

HOLZGREFE, J. L., KEOHANE, Robert O. et al. *Humanitarian Intervention: Ethical, Legal and Political Dilemmas*. Cambridge: Cambridge University Press, 2003, s. 18.

ICJ. *Request for Interpretation of the Judgment of 15 June 1962 in the case concerning the Temple of Preah Vihear (Cambodia v. Thailand)*. International Court of Justice, 11. listopadu 2013, 5s.

ICJ. *Summary of the Summary of the Judgment of 15 June 1962, case concerning the Temple of Preah Vihear* [online]. International Court of Justice, 2015 [cit. 10. května 2015]. Dostupné na <<http://www.icj-cij.org/docket/index.php?sum=284&p1=3&p2=3&case=45&p3=5>>.

KHOL, Radek. *Lisabonská smlouva a oblast bezpečnostní a obranné politiky - možnost lepší integrace* [online]. Natoaktual.cz, 14. prosince 2009 [cit. 27. dubna 2015]. Dostupné na <http://www.natoaktual.cz/lisabonska-smlouva-a-oblast-bezpecnostni-a-obranne-politiky-moznost-lepsi-integrace-ga7-na_analyzy.aspx?c=A091214_120253_na_analyzy_m02>.

KIM, Julie. *Macedonia: Country Background and Recent Conflict*. Congressional Research Service, 7. listopadu 2001, 23 s.

KIOKO, Ben. *The right of intervention under the African Union's Constitutive Act: From non-interference to non-intervention*. International Review of Red Cross, 2003, r. 85, č. 852, s. 807-825.

KOLÍN, Vilém. *Evropské obranná agentura v šesti letech* [online]. Obrana a strategie, 15. června 2010 [cit. 28. dubna 2015]. Dostupné na <<http://www.obranaastrategie.cz/cs/aktualni-cislo-1-2010/clanky/evropska-obranna-agentura-v-sesti-letech.html#.VT94bpPGGt8>>.

KOMÍNKOVÁ, Magda, WEISS, Tomáš. *Bezpečnostní a obranná politika* [online]. Euroskop.cz, 2015 [cit. 27. dubna 2015]. Dostupné na <<https://www.euroskop.cz/8715/sekce/bezpecnostni-a-obranna-politika/>>.

LAURIE, Nathan. *The Peacemaking Effectiveness of Regional Organization*. Crisis States Research Centre, 2010, č. 81, 27 s.

LAURSEN, Helle Winge. *Southeast Asia & Nuclear Weapons: An Introduction to the Issue of Nuclear Weapons in Southeast Asia* [online]. International Law and Policy Institute, 2013 [cit. 3. května 2015]. Dostupné na <<http://nwp.ilpi.org/?p=2024>>.

LEAHY MADSEN, Elisabeth. *Book Preview: In 'War and Conflict in Africa', GWU Scholar Skeptical That Natural Resources Play a Leading Role* [online]. NewSecurityBeat, 30. listopadu 2011, [cit. 17. dubna 2014]. Dostupné na <<http://www.newsecuritybeat.org/2011/11/book-preview-in-war-and-conflict-in-africa-gwu-scholar-skeptical-that-natural-resources-play-a-leading-role/>>.

Lidovky.cz. *Sporné území chrámu patří Kambodži, rozhodl soud. Thajsko musí pryč*. [online]. Lidovky.cz, 11. listopadu 2014 [cit. 1. května 2015]. Dostupné na <http://www.lidovky.cz/sporne-uzemi-chramu-patri-kambodzi-rozhodl-soud-thajsko-musi-pryc-1d2-/zpravy-svet.aspx?c=A131111_151524_In_zahranici_msl>.

MATĚJKA, Zdeněk. *Evropská unie a její bezpečnostní politika*. In ORT, Alexander a kol. *Bezpečnost Evropy a Česká republika*. Praha: Institut integrace ČR do evropské a světové ekonomiky VŠE v Praze, 2005, 216 s.

MILITARY.Wikia. *Insurgency in the Republic of Macedonia* [online]. Natoaktual.cz, 2015 [cit. 11. května 2015]. Dostupné na <http://military.wikia.com/wiki/Insurgency_in_the_Republic_of_Macedonia>.

MO ČR. *Bojová uskupení Evropské unie a vztah k České republice* [online]. Ministerstvo obrany a Armáda České republiky, 23. března 2009 [cit. 29. dubna 2015]. Dostupné na <<http://www.acr.army.cz/scripts/detail.php?id=13642>>.

MO ČR. *Operace Concordia* [online]. Ministerstvo obrany a Armáda České republiky, 2015 [cit. 11. května 2015]. Dostupné na <<http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=2654>>.

MO ČR. *Rozhodovací orgány EU v rámci Společné zahraniční a bezpečnostní politiky* [online]. Ministerstvo obrany České republiky, 11. března 2010 [cit. 28. dubna 2015]. Dostupné na <<http://www.mocr.army.cz/dokumenty-a-legislativa/eu/rozhodovaci-organy-eu-v-ramci-spolecne-zahranicni-a-bezpecnostni-politiky-7406/>>.

NATO. *NATO-EU: a strategic partnership* [online]. NATO, 2015 [cit. 18. dubna 2015]. Dostupné na <http://www.nato.int/cps/eu/natohq/topics_49217.htm>.

NATO. *NATO's Role in the Former Yugoslav Republic of Macedonia* [online]. NATO, 6. srpna 2004 [cit. 11. května 2015]. Dostupné na <<http://www.nato.int/fyrom/home.htm>>.

NATO. *Strategic Concept for the Defence and Security of the Members of the North Atlantic Treaty Organization*. NATO, 2010, s. 28-29. (40 s.)

Natoaktual.cz. *Makedonie* [online]. Military, 2015 [cit. 11. května 2015]. Dostupné na <http://military.wikia.com/wiki/Insurgency_in_the_Republic_of_Macedonia>.

OPEN SOCIETY FOUNDATION. *African Peace Facility evaluation 2004-2013, looking ahead 2014-20* [online]. Open Society Foundation for South Africa – South African Foreign Policy Initiative, 24. listopadu 2013 [cit. 8. dubna 2015]. Dostupné na <<http://www.safpi.org/news/article/2013/african-peace-facility-evaluation-2004-2013-looking-ahead-2014-20>>.

PONNUDURAI, Parameswaran. *Black Eye for ASEAN?* [online]. Radio Free Asia, 27. dubna 2011 [cit. 10. května 2015]. Dostupné na <<http://www.rfa.org/english/commentaries/east-asia-beat/asean-04272011190159.html>>.

POTŮČEK, Jan. *Konflikty Subsaharské Afriky* [online]. E-polis.cz, 13. únor 2004. [cit. 28. dubna 2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.e-polis.cz/mezinarodni-vztahy/34-konflikty-subsaharske-afriky.html>>.

PROCHÁZKOVÁ, Petra. *Ruská invaze na Kavkaz?* [online]. LIDOVKY.cz, 11. srpna 2008 [cit. 14. dubna 2015]. Dostupné na <http://www.lidovky.cz/ruska-invaze-na-kavkaz-0bg-/nazory.aspx?c=A080811_110004_In_zahranici_nev>.

REHRL, Jochen, WEISSERTH, Hans-Bernhard, ed. *Handbook on CSDP – The Common Security and Defence Policy of the European Union*. Federal Ministry of Defence and Sports of the Republic of Austria, 2010, 142 s.

SVĚTNIČKA, Lubomír. *Naše satelity odhalily u Debalceve ruská děla, oznámil Washington* [online]. iDNES.cz, 16. února 2015 [cit. 14. dubna 2015]. Dostupné na <http://zpravy.idnes.cz/usa-ukazaly-ruske-jednotky-na-ukrajine-d9g-/zpr_nato.aspx?c=A150216_105438_zpr_nato_inc>.

ŠTÁSTKA, Tomáš. *Čína vyostřuje pnutí v Jihočínském moři, buduje na sporném ostrově město* [online]. iDnes.cz, 24. července 2012 [cit. 1. května 2015]. Dostupné na <http://zpravy.idnes.cz/spory-v-jihocinskem-mori-0xy-/zahranicni.aspx?c=A120724_141259_zahranicni_ts>.

TARDY, Thierry. *Partnering in crisis management: Ten years of EU-UN cooperation*. European Union Institute for Security Studies – Brief Issues, 13. září 2013, č. 30, s. 1-4.

The Telegraph. *Thailand Cambodian clashes: timeline* [online]. The Telegraph, 7. února 2011 [cit. 10. května 2015]. Dostupné na <<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/asia/cambodia/8308298/Thailand-Cambodian-clashes-timeline.html>>.

TUČEK, Filip. *NATO* [online]. Euroskop.cz, 2015 [cit. 18. dubna 2015]. Dostupné na <<https://www.euroskop.cz/9140/sekce/nato/>>.

TUČEK, Filip. *OBSE* [online]. Euroskop.cz, 2015 [cit. 15. dubna 2015]. Dostupné na <https://www.euroskop.cz/9142/sekce/obse/#_ftn1>.

TUČEK, Tomáš. *Africká unie* [online]. Euroskop.cz, 2015 [cit. 8. dubna 2015]. Dostupné na <<https://www.euroskop.cz/9134/sekce/africka-unie/>>.

TV Tropes. *Useful Notes: The Yugoslav Wars* [online]. TV Tropes, 17. května 2014 [cit. 14. dubna 2015]. Dostupné na <<http://tvtropes.org/pmwiki/pmwiki.php/UsefulNotes/TheYugoslavWars?from=Main.TheYugoslavWars>>

UCDP Conflict Encyclopedia. *Uppsala Conflict Data Program* [online]. Uppsala University, 2015 [cit. 5. května 2015]. Dostupné na <<http://www.ucdp.uu.se/gpdatabase/search.php#>>.

UN. *A regional-global security partnership: challenges and opportunities*. United Nations, 28. července 2006, 21 s.

UN. *United Nations – African Union Cooperation* [online]. African Union, 2015 [cit. 8. dubna 2015]. Dostupné na <http://www.un.org/wcm/content/site/undpa/main/activities_by_region/africa/unlo>.

UN. *UN, ASEAN hold workshop on conflict preventiv and preventiv diplomacy* [online]. UN Department of political affairs, 3. dubna 2013 [cit. 4. května 2015]. Dostupné na <<http://www.un.org/wcm/content/site/undpa/main/about/updates/talks>>.

UN. *Resolution 1744 (2007)*. United Nations Security Council, 20. února 2007.

UN. *Resolution 1766 (2007)*. United Nations Security Council, 20. července 2007.

UNESCO. *Temple of Preah Vihear* [online]. UNESCO World Heritage Centre, 2015 [cit. 10. května 2015]. Dostupné na <<http://whc.unesco.org/en/list/1224/>>.

U.S. *Somalia* [online]. U.S. Departement of State, 2015 [cit. 11. května 2015]. Dostupné na <<http://www.state.gov/p/af/ci/so/>>.

VILJOEN, Frans. *African Union* [online]. Oxford Public International Law: Max Planck Encyclopedia of Public International Law, květen 2011 [cit. 17. dubna 2014]. Dostupné na <<http://opil.ouplaw.com/view/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e452?rskey=NQ0maV&result=1&prd=EPIL>>.

VISINGR, Lukáš. *Jihovýchodní Asie: Neklidná mozaika* [online]. Natoaktual.cz, 15. září 2008 [cit. 1. května 2015]. Dostupné na <http://www.natoaktual.cz/jihovychodni-asie-neklidna-mozaika-du5-na_analyzy.aspx?c=A080915_102641_na_analyzy_m02>.

VLČEK, Tomáš. *ASEAN – Sdružení států jihovýchodní Asie* [online]. ePolis.cz, 28. června 2008 [cit. 1. května 2015]. Dostupné na <<http://www.e-polis.cz/clanek/asean-sdruzeni-statu-jihovychodni-asie.html>>.

WEU. *History of WEU* [online]. WEU, 2015 [cit. 20. dubna 2015]. Dostupné na <<http://www.weu.int/index.html>>.

WTO. *Regional trade agreements* [online]. World Trade Organization, 7. dubna 2015 [cit. 12. května 2015]. Dostupné na <https://www.wto.org/english/tratop_e/region_e/region_e.htm>.

ZÁVĚŠICKÝ, Jan. *Ambice a schopnosti Evropské unie: Analýza vojenských operací na udržení míru*. Mezinárodní vztahy, 2007, č. 2, 31-59 s.

ZELENDÁ, Jiří. *Kambodža, Thajsko a chrám zkázy*. Asociace pro mezinárodní otázky, 2011, č. 2, 11 s. Dostupné na <<http://www.amo.cz/publikace/kambodza-thajsko-a-chram-zkazy.html>>.